

Основна школа
„Карађорђе“
Остружница

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ЗА ПЕРИОД 2026-2030. ГОДИНЕ

-ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА-

Јун, 2026.године.

	ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ		
Назив предмета	СРПСКИ ЈЕЗИК		
Циљ	Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.		
Разред	Четврти		
Годишњи фонд часова	180 часова		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ОБРАДА/ УТВРЂИВАЊЕ
— чита са разумевањем различите врсте текстова; — укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове; — разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; — одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту;	КЊИЖЕВНОСТ	ШКОЛСКА ЛЕКТИРА Поезија 1. Шаљива народна песма <i>Женидба врапца Подунавца</i> 2. Војислав Илић: <i>Јесен</i> /Владислав Петковић Дис: <i>Зима</i> 3. Момчило Мошо Одаловић: <i>Молитва за маму</i> 4. Мирослав Антић: <i>Космонаутска песма</i> 5. Бранко Миљковић: <i>Песма о цвету</i> 6. Добрица Ерић: <i>Завичај/Отаџбина је наша очевина</i> /Момчило Мошо Одаловић: <i>Птице косовчице</i> 7. Мирослав Антић: <i>Прва љубав/Најљубавнија песма</i> /Алексије Марјановић: <i>Љубав</i> 8. Бранко Ћопић: <i>Месец и његова бака</i> /Десанка Максимовић: <i>Пауково дело</i> 9. Бранислав Црнчевић: <i>Кад би мени дали један дан</i>	

– именује позитивне и негативне особине ликова; – уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); – тумачи идеје књижевног дела; – препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; – уочи персонификацију и разумење улогу у књижевном делу; – разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу; – преприча текст из различитих улога/перспектива; – уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив); – уочи супротстављеност лица у драмском тексту; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитије песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове;		10. Владимир Андрић: <i>Дај ми крила један круг</i> 11. Народна песма <i>Милош у Латинима</i> 12. Народна песма <i>Јетрвица адамско колена</i> Проза 1. Народна прича о животињама: <i>Међед, свиња и лисица</i> 2. Народна приповетка: <i>Најбоље задужбине</i> 3. Народна приповетка: <i>Ветар и сунце</i> 4. Народна бајка: <i>Пепељуга</i> 5. Бранислав Нушић: <i>Прва љубав</i> (одломак из <i>Аутобиографије</i>) 6. Бранислав Црнчевић: <i>Босоноги и небо</i> 7. Гроздана Олујић: <i>Стакларева љубав</i> 8. Светлана Велмар Јанковић: <i>Стефаново дрво</i> 9. Лав Николајевич Толстој: <i>Врабац и ласте/Два мраза</i> 10. Драган Алексић: <i>Позориште на небу</i> 11. Весна Алексић: <i>Детективско срце</i> 12. Ханс Кристијан Андерсен: <i>Ружно Паче – читање у наставцима</i> Драмски текстови 1. Гвидо Тартаља: <i>Подела улога</i> 2. Љиљана Крстић: <i>Кад пролеће дође</i> 3. Дејан Алексић: <i>Слава</i> Научнопопуларни и информативни текстови (из књига, енциклопедија и часописа за децу) ● о нашим знаменитим књижевницама, сликаркама и научницама; ● о природним лепотама и културним знаменитостима Србије; ● о занимљивим пределима, народима, обичајима у свету ● бонтон. ДОМАЋА ЛЕКТИРА	62 + 18
---	--	--	-----------------------

–усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела; –повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; –разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику; –одреди основне реченичне чланове; –разликује врсту речи од службе речи у реченици; –поштује и примени основна правописна правила; –правилно пише сва три модела управног говора; –употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање; –употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика;		1. Милован Данојлић: Избор из поезије за децу 2. Драган Лукић: Избор из поезије за децу 3. Јасминка Петровић: <i>О дугмету и срећи</i> 4. Рене Гијо: <i>Бела Грива</i> 5. Ерик Најт: <i>Леси се враћа кући</i> 6. Александар Поповић: <i>Пепељуга</i> ДОПУНСКИ ИЗБОР (са наведеног списка или по сопственом избору бирају се три дела) 1. Избор драмских текстова за децу 2. Бранко В. Радичевић: <i>Песме о мајци</i> 3. Светлана Велмар Јанковић: <i>Књига за Марка/Очаране наочаре</i> 4. Горан Петровић: <i>Разлике</i> 5. Едмондо де Амичис: <i>Срце</i> 6. Јохана Шпири: <i>Хајди</i> 7. Михаел Енде: <i>Бескрајна прича</i> (одломак) 8. Астрид Линдгрен: <i>Пипи Дуга Чарапа</i> 9. Златко Васић: <i>Чаробно путовање</i> 10. Урош Петровић: <i>Мартинина велика загонетна авантура</i>	
---	--	---	--

– препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији; – напише разгледницу, честитку, приватно писмо; – прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној; – повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак; – правилно структурира текст; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.			
		11. Гордана Тимотијевић: <i>Сличице/Владимир из чудне приче</i> 12. Угљеша Шајтинац: <i>Чарна и Несвет</i> 13. Момо Капор: <i>Сања</i> 14. Весна Алексић: <i>Брљиво срце</i> Књижевни појмови: – шаљива народна песма, – прича о животињама, – особине народне епске песме, – приповетка, – роман за децу, – персонификација,	

		– опис природе и ликова, – приповедање у 1. и 3. лицу, – сукоб драмских лица.	
	ЈЕЗИК Граматика и правопис	Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик (без именовања врста непроменљивих речи). Реченица и реченични чланови (субјекат, предикат, објекат, прилошке одредбе). Појам субјекта; различите врсте речи (именице и личне заменице) у функцији субјекта; изостављени субјекат. Појам предиката (глаголски предикат). Појам објекта (именице у функцији објекта). Прилошке одредбе за време, место и начин. Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта. Управни говор (трећи модел). Велико слово: имена становника држава и насеља; називи улица и тргова; имена из уметничких дела – примери из обрађених дела (нпр. <i>Ружно Паче...</i>); устаљена и посебно наденута имена животиња; називи институција, предузећа и установа, манифестација;	26 + 24
		устаљена имена историјских догађаја и личности (усклађено са предметом Природа и друштво).	

		Речца <i>ли</i> ; скраћени упитни облик <i>је ли</i> (<i>је л'</i>) према узрочном везнику <i>јер</i> . Предлог <i>са</i> уз заменице (нпр. <i>са мно</i> м, <i>с њом</i> и сл.). Писање вишечланих бројева.	
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима (по датом плану); причање у дијалошкој форми (уношење дијалога, управног говора у структуру казивања); описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл. Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика (на примерима књижевних текстова); устаљени језички изрази. Разгледница, честитка, писмо. Књижевни и други текстови (линеарни и нелинеарни) у функцији унапређивања језичке културе. Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл. Правописне вежбе: диктат; управни говор (сва три модела); наводници; велико слово; заменица <i>Ви</i> из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца <i>ли</i> , предлог <i>са</i> , вишечлани бројеви). Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом у садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације.	10 + 40
		Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења устаљених израза; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју.	

		Два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту.	
--	--	---	--

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

КЊИЖЕВНОСТ

У настави књижевности најважније је код ученика развијати способност читања књижевних текстова са разумевањем, подстицати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус и неговати истрајност у читању и доживљавању књижевног дела. У разговору са ученицима треба неговати способност ученика да опишу доживљај прочитаних књижевних дела, изнесу мишљење о њима, да разумеју најразличитије особине и поступке ликова и донесу суд о њиховим поступцима и особинама, као и о различитим догађајима у тексту. Читање захтева време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Посебно је важно што књижевност код ученика развија емпатију, тиме што се ученици уживљавају у естетски свет дела и емотивно га проживљавају. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа.

Школска лектира је разврстана по књижевним родовима – поезија, проза, драмски текстови за децу и обогаћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али и репрезентативних дела за децу из светске књижевности. Домаћа лектира обухвата значајна поетска и прозна дела деце књижевности.

Уз обавезни списак дела за обраду додат је допунски избор текстова за домаћу лектуру (предлози за читање). Избор дела школске и домаће лектире примерен је узрасту ученика.

Поред дела из белетристике, програмом се подстиче и упознавање ученика са нашим знаменитим списатељицама, уметницама, научницама које су оставиле значајан траг у српској култури; са природним лепотама и културним знаменитостима Србије; са занимљивим пределима, народима, обичајима у свету, са правилима лепог понашања у породици и школи, кроз избор научно-популарних текстова из књига, енциклопедија и часописа.

У допунски корпус лектире уведена су бројна савремена књижевна дела за децу, која су по својој мотивској или тематској сродности блиска ученицима. Циљ је био да се пружи могућност ученицима и учитељима да се обрадом таквих дела развија имагинација и емпатија, чиме се богати читалачко искуство ученика и осавременује приступ у настави.

Текстови из допунског дела лектире могу да послуже учитељу и при обради наставних јединица из граматике, као и за обраду и утврђивање садржаја из језичке културе. Дела која неће обрађивати, наставник треба да препоручи ученицима за читање у слободно време.

Током обраде књижевних текстова ученици развијају прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитељ подстиче ученике да износе своје ставове и образлажу их примерима из текста.

При тумачењу текстова из школске и домаће лектире треба разликовати књижевне врсте: шаливу народну песму, басну и причу о

животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; одредити тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; именовати позитивне и негативне особине ликова; уочити битне појединости у описима бића и природе; уочити природу хумора у књижевном тексту и разумети идеје књижевног дела.

Ученик треба да уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа, рима и ритам), запази персонификацију у књижевном делу и разуме њену улогу; разликује описивање, приповедање и дијалог у књижевном делу; прави разлику између приповедања у 1. и приповедања у 3. лицу у књижевном тексту; уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив) и уочи супротстављеност лица у драмском тексту. Развијање књижевних појмова код ученика не подразумева учење дефиниција, већ именовање и описно образлагање појма и уочавање улоге одређеног појма у књижевноуметничком тексту. Књижевни појмови се најпре уочавају у одговарајућем тексту, а затим се тумачи њихова функција.

Приликом обраде лирских, епских и драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (изражајно рецитоване лирске песме, читање прозног текста интерпретативно, сценски наступ – извођење драмског текста, драмска игра, драмски дијалози, гледање децје позоришне представе и филмова за децу, снимање и коментарисање драматизованих одломака).

Часови књижевности могу се употпунити коришћењем дигиталних садржаја. Наставницима и ученицима могу бити од велике помоћи аудио записи, на којима се чује како глумци изражајно и интерпретативно назују изабране текстове. Такође, у наставу треба увести разноврсне стваралачке активности којима се врши систематизација обрађених садржаја (игре асоцијација, креативне слагалице, интерактивни задаци и квизови).

Књижевна дела која су доживела позоришно извођење или екранизацију могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевне и позоришне/филмске (адаптиране, измењене) фабуле и сценског израза (народна бајка *Пепељуга* и Поповићева драма *Пепељуга*, екранизација бајке *Ружно Паче*, романа *Леси се враћа кући*, *Аутобиографије*, *Пипи Дуга Чарана*), чиме ученици упознају природу различитих медија и развијају своју медијску писменост. Путем упоредне анализе филма и књижевног дела, ученици ће увидети да је филм независно уметничко остварење, као и да је књижевни текст инспиративан предлог за ново, оригинално уметничко дело.

Корелативност је омогућена адекватним комбиновањем обавезних и изборних дела. Исти текст може се повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или основном тону, у склопу пројектне наставе, која се базира на исходима, а не на садржајима учења. Међупредметну повезаност учитељи успостављају, пре свега, са наставом природе и друштва, ликовне културе, музичке културе, верске наставе и грађанског васпитања.

Препоручује се да ученици у настави користе електронски додатак уз уџбеник, уколико за то постоји могућност у школи.

ЈЕЗИК

У настави језика ученици овладавају граматичким и правописним правилима стандардног српског језика која ће примењивати у писаној и говорној комуникацији.

Граматика

Како би се приступило усвајању нових садржаја, неопходно је да се добро утврде знања из морфологије: врсте речи и њихове граматичке категорије.

У оквиру нових садржаја потребно је на примерима показати да неке речи мењају облик, а неке не (ту се пре свега подразумева промена именица, заменица и придева по падежима, и глагола по временима). Важно је да ученици уоче речи које не мењају свој облик (ту пре свега мислимо на прилоге који немају компарацију, предлоге, везнике и типичне речце, без навођења њихових назива).

Пре увођења нових садржаја из синтаксе треба обновити знања о реченици и разликовању различитих врста реченица по облику и значењу.

У четвртом разреду уводи се појам реченичних чланова и појам службе (функције) речи у реченици. Служба субјекта усваја се на примерима именица и личних заменица. Треба јасно указати на разликовање врсте речи (именица, заменица) и службе (субјекат). Глагол као врста речи јавља се у служби предиката. Усвајање предиката треба започети са примерима глагола у презенту, а затим са примерима глагола у прошлом и будућем времену, уз указивање на разликовање простих облика у садашњем и сложених у прошлом и будућем времену. Посебно треба истаћи примере типа *Дечак је јуче читао* (када помоћни глагол није уз нелични глаголски облик). Именице поред службе субјекта могу имати и службу објекта. На јасним и неспорним примерима објаснити појам објекта (нпр. *Дечак чита књигу*). Уз обраду објекта може се указати и на промену облика речи (*књига: књигу*). Атрибут треба објаснити преко примера када је придев уз именицу, у оквиру групе речи са службом субјекта или објекта (не у оквиру прилошких одредаба). Кроз примере треба показати да у служби субјекта, објекта и прилошких одредаба за место, време и начин могу бити речи и групе речи. Усвајање реченичних чланова треба да иде постепено од најједноставнијих примера ка сложенијим. Прво се дају примери са једном речи у служби субјекта/објекта, а затим групе речи у истој функцији. Уз усвајање нових садржаја потребно је стално указивати на разликовање врста речи и њихове службе (функције) у реченици.

У претходним разредима обрађен је први и други модел управног говора тако да је неопходно направити систематизацију, а затим увести и трећи модел. Неопходно је моделе управног говора повезати са правописним правилима и употребом знакова навода и запете.

Наставу граматике треба повезивати са наставом књижевности тако што књижевни текстови из програма могу послужити за граматичку анализу и послужити као пример употребе врста речи у реченици, службе речи у реченици и различитих врста реченица по облику и значењу. Примери треба да буду једноставни за анализу. Учитељ може и да прилагоди текст, тако да примери буду типични.

Правопис

Правописна правила ученици треба да усвајају постепено, уз понављање и вежбање већ наученог и уз усвајање нових садржаја, и то путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченице и краћих текстова.

Писање имена становника држава и насеља, имена улица и тргова, назива институција, предузећа и установа, манифестација, као и писање устаљених имена историјских догађаја и историјских личности потребно је повезати са наставом предмета Природа и друштво. Писање имена из уметничких дела и писање имена животиња потребно је повезати са наставом књижевности и обрадити на основу примера из обрађених дела (нпр. *Ружно Паче*, *Пипи Дуга Чарапа*, *Леси* и сл.).

Писање речце *ли* обрађено је у другом разреду, а сада се уводе и мало сложенији примери. Због честе погрешне употребе пожељно је посебно указати на разликовање скраћеног упитног облика *је ли* (*је л'*) и узрочног везника *јер* (честе грешке: *Јер имаш оловку?* уместо *Је л' имаш оловку?* и сл.). Писање предлога *са* уз заменице обрадити само уз типичне примере *са мном*, *с њом*, *с тобом* и сл. Писање вишечланих бројева треба повезати са наставом математике.

Систематизација знања из правописа најбоље се постиже вежбањем на тексту, исправљањем грешака у тексту, диктатима и сл.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Један од основних задатака наставе језичке културе односи се на усавршавање језичкоизражајних средстава код ученика, односно на развијање, богаћење и унапређивање њихове језичке способности. Област *Језичка култура* обухвата усмено и писмено изражавање. Наставни рад у овој области реализује се у садејству са другим двома областима: са језиком и књижевношћу, али и кроз самосталне наставне јединице. Ваљано усмено и писмено изражавање омогућава ученику да успешно учи и савлада и друге школске предмете.

Основни облици усменог и писменог изражавања (препричавање, причање, описивање) представљају темељне програмске садржаје за усавршавање и неговање језичке културе ученика. У четвртном разреду требало би подстицати ученике да препричавају, причају и описују и на сажет и на опширан начин како усмено, тако и писмено.

Препричавање је један од најпопуларнијих облика усменог и писменог изражавања у млађим разредима основне школе. Да не би постало импровизовано, свако препричавање мора да има свој циљ и планско усмеравање. Унапред би требало да се зна које ће садржаје ученик препричавати у наставним околностима. Избор треба да обухвати различите врсте текстова/садржаје. Потребно је усмеравати ученике како да одаберу чињенице, како да одвоје главно од споредног и мање битног и како да следе хронолошки ток садржаја. Потом, требало би водити рачуна о томе да се препричавају само они садржаји који испуњавају програмске захтеве и који су ученицима претходно протумачени/анализирани, предочени, објашњени. Будући да у четвртном разреду настава језичке културе усложњава и повећава захтеве на плану овог облика изражавања ученика, требало би их подстицати, између осталог, да препричавају текстове/садржаје у целини и по деловима, али имајући у виду план препричавања. Потребно је и вредновати препричавање, тј. упутити ученике на мање или више успеле сегменте овог облика изражавања.

Причање представља стваралачко изражавање без обзира на то да ли је у питању стварност или фантазија, тј. да ли је реч о репродуковању неког доживљаја, догађаја и замишљеног садржаја (из света дечије маште). Најчешће се почиње са причањем доживљаја, па потом догађаја. За причање је потребан посебан интелектуални напор и развијеност језичке компетенције на одређеном нивоу што ће се одразити на избор тематске грађе и њених значајних појединости и на начин језичког уобличавања свих структурних елемената приче. Потребно је указати ученицима да могу слободније да износе личне доживљаје, ставове, да буду маштовити и оригинални, да се

емоционално и сликовито изражавају. Требало би водити рачуна о поштовању основних методичких начела која се односе на организацију овог вида језичког испољавања ученика: планирање, подстицање, усмеравање и вредновање. У четвртом разреду је посебно значајна корелација са садржајима из других двеју области (језика и књижевности), због чега би предност требало дати причању у дијалошкој форми, односно уношењу дијалога, управног говора у структуру казивања.

Описивање јесте најсложенији облик језичког изражавања на овом узрасту. Међутим, у мањој или већој мери, заступљено је у свакодневной комуникацији и зато је неопходно посветити му посебну пажњу. Због бројних узрастних ограничења у раду са најмлађим ученицима, овој врсти језичког изражавања потребно је приступити одговорно и уз поштовање принципа наставне условности и поступности приликом постављања захтева: оспособљавати ученика да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевноуметничког), требало би стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл.), јер су то и најбољи обрасци за спонтано усвајање описивања као трајне вештине у језичком испољавању. Да би се ученици навикли да се клоне стереотипа при описивању, потребно их је подстицати да пишу о ономе што је њима блиско или што је на њих дубоко деловало. Циљеве и задатке ове врсте вежбања требало би постепено усложњавати – од једнолинијске дескрипције видљивог до промишљеног, аналитичког изражавања доживљаја стварности у којој ће бити истакнута самосталност и индивидуалност ученика. Стога се понекада описивање може комбиновати са методом разговора, графичким представљањем или са методом посматрања. Остали општи методички приступи овом значајном облику језичког изражавања исти су или слични као и код препричавања и причања (од планирања, преко реализације планираних активности, до вредновања постигнутог и функционалног повезивања са сродним садржајима какви су и усмена и писмена вежбања за стицање, усавршавање и неговање језичке културе ученика).

Обрада наставних садржаја који се односи на *речи истог облика, а различитог значења и речи истог значења, а различитог облика, као и на устаљене језичке изразе* требало би да се заснива на бројним примерима који су ученицима познати, јер би им помогли да боље разумеју и да употребљавају дате лексеме у спонтаној комуникацији, што би допринело обогаћивању њихове језичке продукције и унапређивању њихове комуникативне компетенције. Изузетно је значајно да се ове лексеме и устаљени изрази не изучавају изоловано, изван контекста, већ је потребно указати ученицима на њихову функцију у стварној језичкој употреби. Требало би, између осталог, разговарати са ученицима о посебним (стилским) ефектима које ове лексеме и фразеологизми имају у одређеном тексту. Ово градиво би требало повезати са наставом књижевности, будући да књижевно дело обилује лексичким слојевима, којима се изграђује и књижевни и језички укус ученика.

Наставној јединици *Разгледница, честитка, писмо* требало би приступити функционално. Требало би подстицати ученике да сами напишу разгледницу, честитку или писмо, али би им требало, најпре, предочити одређена правила која се односе на ове облике писане комуникације. Пажњу би посебно требало усмерити на адресирање писма и разгледнице. Пожељно је повезати ово градиво са одговарајућим наставним јединицама из правописа.

Помоћу књижевних и некњижевних текстова ученицима би требало указати на различите могућности употребе речи, синтагми и реченица у формалним/неформалним језичким ситуацијама, као и на промену њиховог значења у зависности од контекста. Током

практичне наставе језичке културе ученицима би требало указати да је неопходно говорити онако како то захтева комуникативна ситуација и са њом ускладити језичке механизме.

Изучавањем различитих врста текстова – линеарних и нелинеарних – кроз осмишљавање, организовање и реализовање бројних активности, код ученика би требало унапређивати читалачку компетенцију. Посебно би их требало усмеравати на то да промишљају о текстовима, да их анализирају, да језички исправно и јасно искажу своје мишљење о одређеном тексту, као и да повезујући информације изнете у тексту, изведу закључак. Пожељно је код ученика подстицати стратегије које читалац користи у сусрету са текстом, као што су, на пример: проналажење информација; повезивање и интерпретирање; промишљање и евалуирање. Не занемарујући узрастне и индивидуалне карактеристике ученика, требало би их оспособити да примене знања и вештине које ће им омогућити да коректно реше проблемске ситуације у различитим контекстима у којима се читање одвија.

Кохерентност представља значајно обележје текстуалне структуре и упућује на континуални карактер неког текста. Стога би у настави језичке културе требало оспособљавати ученике да правилно конципирају/структурирају текст/састав. На пример, требало би да састављају логички смислене текстове на основу задатих речи или да састављају текстове чија ће дужина бити ограничена. Такође, требало би их подстицати да осмисле више различитих почетака текста на исту задату тему или да осмисле више различитих завршетака наменски припремљеног и према захтеву прилагођеног недовршеног текста; да успостављају нарушен хронолошки или смислени поредак у задатом тексту и слично.

Свака од програмских вежби (правописне, језичке, лексичко-семантичке и говорне вежбе) планира се и реализује у наставном контексту у коме постоји потреба за функционалним усвајањем и функционалном применом датих језичких законитости и појава у новим комуникативним ситуацијама, као и потреба за утврђивањем, обнављањем или систематизовањем знања стеченог током наставе језика и наставе књижевности.

Говорне вежбе код ученика подстичу машту и креативност, али и дивергентно мишљење, због чега би их требало чешће примењивати у настави језичке културе. Потребно је да буду прецизно испланиране и детаљно организоване. Говорне вежбе су у функцији изграђивања доброг језичког укуса, елоквентности и флуентности у изражавању. На овом узрасту адекватне могу бити следеће говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и слично.

Системска примена адекватних правописних вежби омогућава да теоријско правописно знање благовремено пређе у умење, као и да се стечена навика примене правописних правила испољи у практичној и спонтаној намени. Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. У овом узрасту требало би примењивати просте правописне вежбе које су погодне за савлађивање само једног правописног правила из једне правописне области. Приликом припреме правописних вежби требало би поштовати принцип поступности, систематичности, јединства теорије и праксе. Како би се успешније савладала програмом предвиђена правописна начела, погодне могу бити следеће правописне вежбе: диктат; управни говор (сва три модела); наводници; велико слово; заменица *Ви* из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца *ли*, предлог *са*, вишечлани бројеви).

Врсте језичких вежби потребно је одабрати у контексту наставног садржаја. То могу бити допуњавање реченица предикатом у

садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације и слично.

Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Врсте ових вежби треба усагласити са интересовањима ученика и наставним садржајима. Развијању смисла за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза доприносе различите вежбе, на пример: одређивање значења устаљених израза; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју.

Писмени задаци представљају најсинтетичнији облик деловања у развијању језичке културе ученика и могу недвосмислено указати на ефекте наставе српског језика и књижевности у целини. У четвртом разреду ученици израђују два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту. Оба писмена задатке требало би писати ћириличким писмом. Пожељно је да исправак првог писменог задатка ученици пишу ћириличким, а другог латиничким писмом.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Оцењивање би требало да буде усмерено на добијање информација о обрасцима мишљења и условима под којим ученик може да примени знање стечено током наставе језичке културе у свакодневној формалној и неформалној комуникацији.

Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Акценат би требало да буде на учениковим способностима – на ономе што ученик може или покушава да учини. Током процеса наставе и учења учитељ континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити довољно јасна и информативна, како би била подстицајна за даље напредовање ученика. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

СРПСКИ ЈЕЗИК

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици овладавају вештинама слушања и говорења, читања и писања. Користе ћирилично и латиничко писмо. Разумеју улогу језика као средства комуникације и учења, као део националног идентитета и културе. У комуникацији поштују саговорника и бирају речи, усвајају општеприхваћене друштвене норме. Овладавају знањем српског стандардног језика. Стварају писане и усмене текстове различитог садржаја, структуре и намене. Читају ради уживања, да би учили, да би се сналазили у свакодневном животу, неговали традицију и културу српског народа, развијали интеркултуралност. Читају естетски вредне текстове српске и светске књижевности за децу и релевантне информативне текстове у складу са узрастом и интересовањима. Проширују фонд речи и израза, као и опсег њиховог значења. Воле и чувају свој језик користећи речи и изразе српског језика у различитим комуникативним ситуацијама и дигиталном окружењу. Одговорно користе различите медије за учење српског језика, водећи рачуна о безбедности. Разумеју значај учења других језика. Пружају подршку вршњацима који уче српски језик као нематерњи. Постављају краткорочне циљеве учења, праве планове и истрајавају у њиховој реализацији и траже подршку.

Основни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1)

Учествују у разговору. Говоре и пишу логично се изражавајући реченицама једноставне структуре. Уредно и читко пишу слова и бројеве. Читају с разумевањем уметничке и неуметничке текстове. Препознају формалне одлике поезије, прозе и драме. У једноставним примерима уочавају одређена граматичка правила која се односе на реченицу и врсте речи.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК2)

Слушају саговорнике, на постављена питања дају одговоре потпуним реченицама. Састављају реченице и текстове једноставне структуре у говору и писању. Читају различите врсте уметничких и неуметничких текстова и упознају њихове основне одлике. Проналазе и репродукују експлицитне информације у тексту и на основу тога стварају мапе ума. Одговарају на питања о утисцима, ликовима, догађајима, месту и времену радње у књижевноуметничком тексту. У једноставним примерима издвајају одређена граматичка правила која се односе на реченицу и врсте речи у њима. Уче самостално и у сарадњи са вршњацима, у пару и групи.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК3)

Слушају и говоре уважавајући саговорнике. Користе знања из језика како би се изражавали писаним и усменим путем у свакодневном животу. Читају да би уживали, сазнавали и учили. Доносе директне закључке, износе своје ставове о прочитаним текстовима и повезују са личним искуствима. Користе и примењују информације и сазнања у свакодневним животним ситуацијама. Развијају способност емпатије,

заинтересовани су за учешће и допринос заједничким активностима. Воле српски језик и доживљавају га као део свог идентитета.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) – за крај првог циклуса обавезног образовања:

Основни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– СРП.ОО1.О.1.1. Знају све гласове и слова ћириличног и латиничког писма, као и значења речи и фразеологизама које користе у свакодневном говору и писању. – СРП.ОО1.О.1.2. Почињу реченицу великим словом, завршавају је одговарајућим интерпункцијским знаком, употребљавају велико почетно слово у једноставнијим примерима. – СРП.ОО1.О.1.3. Познају основна начела вођења разговора и форме учтивог обраћања, препознају говор мржње као негативну појаву. – СРП.ОО1.О.1.4. Вођено препричавају, причају и описују на задату тему. – СРП.ОО1.О.1.5. Владају техником читања ћириличног и латиничког текста и разумеју информације експлицитно исказане у краћим уметничким и неуметничким текстовима (линеарним и нелинеарним) идентификујући речи и изразе који су им непознати. – СРП.ОО1.О.1.6. Уз помоћ наставника, разликују врсте текстова.	– СРП.ОО1.О.2.1. Изговарају све гласове и пишу сва слова оба писма поштујући језичку норму у говору и писању; употребљавају речи и изразе у одговарајућем контексту. – СРП.ОО1.О.2.2. Пишу кратким, потпуним реченицама једноставне структуре. – СРП.ОО1.О.2.3. Постављају питања, траже и дају објашњења, учтиво прихватају или одбијају, захваљују се или се извињавају. – СРП.ОО1.О.2.4. Прате дати план, предлажу и бележе идеје за усмено и писано изражавање. – СРП.ОО1.О.2.5. Издајају и репродукују информације експлицитно исказане у краћим текстовима као и непознате речи и изразе, траже објашњење у доступним изворима. – СРП.ОО1.О.2.6. Читањем текстова упознају основне одлике и функције различитих врста текстова. – СРП.ОО1.О.2.7. Изражавају својим речима читалачки доживљај идентификујући осећања која текст покреће у њима; одговарају на	– СРП.ОО1.О.3.1. Разговорно и јасно говоре тако да их саговорник разуме и писано се изражавају у одговарајућим ситуацијама. – СРП.ОО1.О.3.2. Пишу кратке поруке, текстове и попуњавају једноставне обрасце. – СРП.ОО1.О.3.3. Пажљиво слушају саговорнике, постављају питања у складу са својим потребама, поштују правила уљудног опхођења, без говора мржње. – СРП.ОО1.О.3.4. Веродостојно препричавају и описују оно што су прочитали, видели или чули. – СРП.ОО1.О.3.5. Изводе директне закључке о догађајима, поступцима и осећањима ликова и размењују их са вршњацима; проширују фонд речи мање фреквентним речима ради квалитетнијег изражавања и разумевања других. – СРП.ОО1.О.3.6. Користе информације из различитих врста текстова у свакодневном

– СРП.ОО1.О.1.7. Процењују садржај прочитаног текста на основу сопственог доживљаја, уочавају ликове, догађаје, време и место у књижевном тексту. – СРП.ОО1.О.1.8. Препознају врсте речи и подврсте именица (заједничке и властите) у низу; препознају службу субјекта, предиката и прилошких одредби за место и време у једноставним реченицама; препознају врсте реченица по комуникативној функцији.	питања у вези са ликовима, догађајима, местом и временом радње, доживљавајући грешке током рада као фазе учења. – СРП.ОО1.О.2.8. Уочавају заједничке одлике издвојених речи и закључују којој врсти припадају; закључују о заједничким одликама главних функција речи у реченици и реченица у комуникативном контексту.	животу. – СРП.ОО1.О.3.7. Износе лични доживљај прочитаног текста; повезују поступке ликов са животним искуством преиспитујући своје поступке; развијају отпорност и самопоуздање. – СРП.ОО1.О.3.8. Користе знања из језика како би се јасно изражавали писаним и усменим путем; доживљавају језик као део свог идентитета и као основу за учење других језика.
---	---	---

Средњи ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1) Користе језик као низ могућности које им служе у усменом и писаном изражавању: препричавају, описују, причају и учествују у разговору. Поштују језичку норму и правописна правила. Течно и с разумевањем читају уметничке и неуметничке текстове. Проналазе и повезују битне информације у различитим врстама текстова. Познају садржинске и формалне елементе уметничког и неуметничког текста. Овладавају граматичким појмовима и језичким законитостима.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК2) Говоре и пишу стварајући правилно структуриране реченице и текстове, поштујући језичку норму. У разговору постављају одговарајућа питања и образлажу своје идеје уважавајући саговорнике. Читајући повезују експлицитне информације и проналазе имплицитне информације у тексту. Прикупљају додатне информације из различитих извора. Представљају линеарни текст у одговарајућој нелинеарној форми и обрнуто. Разумеју информације приказане илустрацијама и фотографијама. Вођено анализирају књижевна дела користећи одговарајуће књижевне термине. Исказују и објашњавају своје утиске, доживљаје и мишљења о прочитаном тексту. Уочавају и издвајају у реченицама примере одређених граматичких појмова и правила. Учествоју у дискусијама и дебатама, уче кроз пројекте, проблемске и креативне задатке, драматизације и игре улога.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК3) Изражавају се правилно, јасно и примерено комуникативној ситуацији писаним и усменим путем. Користе основне граматичке термине како би разумели и примењивали правописна правила и учили друге језике. Размењују своја запажања, мисли, осећања и закључке о прочитаним

текстовима и посетама културним догађајима. Спознају да читање пружа могућност за учење, развијање интелектуалних и језичких капацитета, лични развој. Упознају свој читалачки сензибилитет, негују читалачке навике и љубав према читању. Поштују вредности националне културе и култура других народа. Користе табеле, графиконе, дијаграме и мапе у контексту, као и информације садржане у илустрацијама и на фотографијама. Представљају резултате свог језичког стваралаштва, формирају се у друштвено активне, еколошки свесне и одговорне личности које цене здравље и безбедност. Разумеју важност вршњачке размене и подршке.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) – за крај првог циклуса обавезног образовања:

Средњи ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>
– СРП.ОО1.С.1.1. Читају и казују текст одговарајућом динамиком. – СРП.ОО1.С.1.2. Познају значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и идентификују оно што им је непознато. – СРП.ОО1.С.1.3. Усмено и писано препричавају, причају, описују и учествују у разговору на задату тему; у писаном изражавању примењују правописна правила. – СРП.ОО1.С.1.4. У кратким цртама образлажу своје идеје. – СРП.ОО1.С.1.5. Идентификују битне информације у линеарном и нелинеарном тексту. – СРП.ОО1.С.1.6. Разликују основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) и именују формалне елементе уметничких и неуметничких текстова (пасус, стих, строфа, рима, опис, приповедање, дијалог).	– СРП.ОО1.С.2.1. Течно читају и природно казују текст одговарајућим темпом и интонацијом, правилно наглашавајући речи у реченици, поштујући смисао текста. – СРП.ОО1.С.2.2. Одређују значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и контекста у којем су употребљени, издвајају делове текста који су им нејасни, траже објашњење и прикупљају додатне информације из различитих извора. – СРП.ОО1.С.2.3. Држе се теме, јасно структурирају излагање (уводни, средишњи и завршни део); пишу јасним и потпуним реченицама, исправљају своје грешке. – СРП.ОО1.С.2.4. Описују како су дошли до идеје, зашто је та идеја добра и како се може реализовати. – СРП.ОО1.С.2.5. Издвајају, упоређују и	– СРП.ОО1.С.3.1. Користе вештине читања (читање у себи, читање с оловком у руци, летимично читање...) и казивања у свакодневном животу, учествују у културним догађајима у школи и заједници. – СРП.ОО1.С.3.2. У свакодневној комуникацији користе одговарајуће речи и фразеологизме; уважавају саговорнике. – СРП.ОО1.С.3.3. Правилно пишу и говоре на одговарајућу тему у различитим комуникативним ситуацијама/дигиталном окружењу. – СРП.ОО1.С.3.4. Слободно изражавају своје идеје у различитим комуникативним ситуацијама, одговорно се односе према интелектуалној својини. – СРП.ОО1.С.3.5. Размењују информације и закључке у вези са различитим врстама

– СРП.ОО1.С.1.7. Разликују књижевне врсте (бајка, басна, песма, прича, приповетка, роман, драмски текст, кратке народне умотворине); разликују народну од ауторске књижевности. – СРП.ОО1.С.1.8. Одређују садржинске елементе књижевноуметничког текста (тему, главне и споредне ликове, догађаје, време и место...). – СРП.ОО1.С.1.9. Примењују стратегије читања и разумевања прочитаног. – СРП.ОО1.С.1.10. Издвајају и именују поређење и персонификацију у тексту. – СРП.ОО1.С.1.11. Одређују врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) и подврсте речи (властите, заједничке и градивне именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) и препознају збирне именице; разликују граматичке категорије глагола и глаголско време, као и граматичке категорије именица, бројева, придева и заменица. – СРП.ОО1.С.1.12. У простој реченици одређују субјекат, глаголски предикат и прилошке одредбе за време, место и начин исказане речју или скупом речи; одређују врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, заповедне, узвичне) и по облику. – СРП.ОО1.С.1.13. Препознају односе антонимије, синонимије, хипонимије/хиперонимије, хомонимије; владају основним творбеним обрасцима (нпр. грађење умањеница).	повезују битне информације исказане у различитим деловима текста, као и различитим врстама текстова; представљају информације на различите начине. – СРП.ОО1.С.2.6. Проналазе информације користећи основне делове текста и књиге и издвајају тражене формалне елементе уметничког и неуметничког текста. – СРП.ОО1.С.2.7. Уочавају специфичности конкретних књижевних дела и закључују о основним одликама књижевних врста. – СРП.ОО1.С.2.8. Анализирају догађаје, поступке, осећања и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту; одређују тему. – СРП.ОО1.С.2.9. Прате и предвиђају даљи ток радње, преиспитују претпоставке, повезују очигледне узроке и последице, поткрепљују своје закључке позивајући се на текст. – СРП.ОО1.С.2.10. Истражују функцију поређења и персонификације у тексту и на основу тога разумеју његов смисао. – СРП.ОО1.С.2.11. У реченици/тексту уочавају и издвајају одговарајуће примере речи, а затим индуктивно и по аналогiji закључују о одликама врсте и подврсте којој припадају (користе табеле, праве мапе ума...); мењају облике речи према задатим критеријумима (лице, број и род).	текстова; процењују квалитет информација и примереност илустрација које прате текст; користе табеле, графиконе, дијаграме и мапе у контексту. – СРП.ОО1.С.3.6. Сналазе се у литератури и другим изворима сазнања. – СРП.ОО1.С.3.7. Књижевна дела која самостално читају, разумеју у одговарајућем жанровском кључу. – СРП.ОО1.С.3.8. Формирају етичке и естетско-емоционалне вредности, развијају емпатију. – СРП.ОО1.С.3.9. Проналазе решења за животне ситуације свесни веза између узрока и последица (одговоран однос према здрављу, безбедност, друштвено ангажовање, еколошка свест итд.). – СРП.ОО1.С.3.10. Развијају машту и истражују могућности језичко-стилског обликовања мисли и идеја. – СРП.ОО1.С.3.11. Користе знања из језика како би се јасно и правилно изражавали писаним и усменим путем и учили друге језике. – СРП.ОО1.С.3.12. Користе различите врсте реченица сходно комуникативној ситуацији; граде свој стил изражавања у свакодневном говору, писању и језичком стваралаштву играјући се могућностима
--	--	---

	– СРП.ОО1.С.2.12. Рашчлањују реченицу издвајајући реченичне чланове; састављају реченице различите по комуникативној функцији и облику. – СРП.ОО1.С.2.13. Кроз игру спарују и групишу задате речи препознајући лексичке односе међу њима; примењују основне творбене обрасце.	варирања редоследа речи у реченици. – СРП.ОО1.С.3.13. Језички израз усклађују са контекстом.
--	---	--

Напредни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК1) Стваралачки примењују језичке вештине у говору и писању. Тумаче текст, критички читају и аргументују своје ставове. Познају најзначајније ствараоце из српске и светске књижевности за децу и њихова дела. Користе књижевне и граматичке термине.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК2) Састављају усмени и писани текст интегришући језичке вештине којима владају. Читају и дискутују о прочитаним текстовима и медијским садржајима. Анализирају књижевна дела и интегришу елементе издвојене анализом. Критички процењују сврху текста, визуелних и интерактивних информација из различитих извора. Разговарају о истакнутим вредностима, износе и преиспитују аргументе. Уче кроз истраживачке активности и креативно писање.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК3) Говоре и пишу негујући аутентичност и слободу личног изражавања у складу са комуникативном ситуацијом. Радо читају и развијају своје образовне потребе у мултимедијалном окружењу. Критички приступају истраживању различитих извора информација. Износе и преиспитују своје мишљење и спремни су да уваже другачија мишљења. Развијају и негују животне вредности. Разумеју важност националне културе и идентитета у интеркултуралном контексту.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) – за крај првог циклуса обавезног образовања:

Напредни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>
– СРП.ОО1.Н.1.1. Умеју аргументовано и на занимљив начин да почну, развију и заврше своје усмено и писано излагање користећи богат фонд речи у јасним и потпуним реченицама. – СРП.ОО1.Н.1.2. Читају и критички промишљају, издвајају и повезују релевантне изворе и информације, уочавају различите перспективе и гледишта аутора, као и сврху текста. – СРП.ОО1.Н.1.3. Именују књижевне врсте и наводе њихове одлике; познају најзначајније ствараоце и њихова дела. – СРП.ОО1.Н.1.4. Тумаче и интегришу догађаје, поступке, особине, главне идеје, мисли и осећања; прате развој ликова у књижевноуметничком тексту. – СРП.ОО1.Н.1.5. Препознају фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту и свакодневной комуникацији (нпр. пренесено значење). – СРП.ОО1.Н.1.6. Именују врсте и подврсте речи, именују граматичке категорије глагола и глаголско време, као и граматичке категорије	– СРП.ОО1.Н.2.1. Усмено и писано излагање обогаћују детаљима, образлажу своје ставове. – СРП.ОО1.Н.2.2. Промишљају о комплексним информацијама из различитих делова текста и различитих извора, раздвајају чињенице од интерпретације, процењују релевантност, упоређују, тумаче и интегришу информације приказане на различите начине (графикон, дијаграм, илустрација, фотографија, звук и анимација). – СРП.ОО1.Н.2.3. Образлажу одлике књижевне врсте у конкретном делу. – СРП.ОО1.Н.2.4. Уочавају сложеност ликова и узрочно-последичне везе међу догађајима, изводе закључке о догађајима, намерама, поступцима и осећањима ликова, објашњавају чиме су мотивисани поступци и осећања ликова и своје ставове поткрепљују доказима из текста. – СРП.ОО1.Н.2.5. Тумаче фигуративну употребу језика. – СРП.ОО1.Н.2.6. Анализирају реченицу/текст издвајајући врсте и подврсте	– СРП.ОО1.Н.3.1. Слободно и аутентично исказују своје мисли у говору и писању придобијајући пажњу других. – СРП.ОО1.Н.3.2. Изводе сложеније закључке да би процењивали садржај и сврху текста, да би предвиђали, описивали, упоређивали, објашњавали, повезивали и обједињавали; критички се односе према изворима информација водећи рачуна о релевантности информација и безбедности на интернету. – СРП.ОО1.Н.3.3. Бирају текстове према интересовањима, уживају у читању и граде своје читалачко искуство. – СРП.ОО1.Н.3.4. Решавају проблеме, упоређују и образлажу догађаје кроз процену узрока и последица у свакодневном животу; формирају се као моралне личности које познају и негују општеприхваћене људске и друштвене вредности. – СРП.ОО1.Н.3.5. Користе језик као низ могућности у изражавању, употребљавајући речи и изразе у основном и фигуративном значењу. – СРП.ОО1.Н.3.6. Стилски овладавају

именица, бројева, придева и заменица; именују субјекат, глаголски предикат и прилошке одредбе за време, место и начин.	речи, састављају реченице према задатим синтаксичким критеријумима.	реченицом у свакодневном говору и писању, користе знања из језика у стваралачком изражавању, као и приликом учења страних језика.
--	--	--

Назив предмета	МАТЕМАТИКА
Циљ	Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Разред	Четврти
Годишњи фонд часова	180

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ОБРАДА/ ВЕЖБАЊЕ
– прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; – одреди месну вредност цифре; – изврши четири основне рачунске операције у скупу $\mathbb{N}_0$; – састави израз, израчуна вредност бројевног изрази и примени својства рачунских операција; – реши једначине и неједначине и провери тачност решења;	БРОЈЕВИ	Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева. Сабирање и одузимање (писмени поступак). Множење и дељење (писмени поступак). Својства рачунских операција (изражена формулама). Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом). Једначине и неједначине у скупу $\mathbb{N}_0$.	

– реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину; – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју; – прочита и запише разломке $\frac{m}{n}$ облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$); – упореди разломке $\frac{m}{n}$ облика $\frac{m}{n}$ са једнаким бројиоцима или имениоцима; – сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима; – запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; – сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале; – чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима; – формира низ на основу упутства;		$\frac{m}{n}$ Разломци облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$). Упоредивање разломака са једнаким бројиоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних бројева.	42 + 90
	ГЕОМЕТРИЈА	Квадар и коцка.	4 + 8
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење површине ($m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a$). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадра и коцке. Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3). Запремина квадра и коцке.	9 + 19
– реши задатак применом различитих начина			

представљања проблема; – именује елементе и опише особине квадрa и коцке; – црта мреже и прави моделе квадрa и коцке; – препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна; – прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине; – израчуна површину квадрата и правоугаоника; – израчуна површину и запремину квадрa и коцке; – реши проблемске задатке у контексту мерења.			
---	--	--	--

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Бројеви

У четвртм разреду проширује се блок бројева на коме се ради, упознавањем природних бројева већих од 1.000 и формирањем појма скупа природних бројева N и скупа природних бројева са нулом N_0 . Упознају се својства скупа N_0 : уређеност, кардиналност, ограниченост са леве стране као и својства рачунских операција (замена места сабирака, здруживање сабирака, замена места чинилаца, 0 као сабирак, 1 као чинилац, множење збира и разлике бројем, сталност збира и разлике). Бројеви се представљају у декадном запису као зборови вишеструких декадних јединица ($4\ 321 = 4\ 000 + 300 + 20 + 1$) или збира производа једноцифрених бројева и декадних јединица ($4\ 321 = 4 \cdot 1\ 000 + 3 \cdot 100 + 2 \cdot 10 + 1 \cdot 1$). Одређује се месна вредност цифре у броју. Поступни развој појма броја подстиче се визуелним представљањем бројева на бројевној правој као и активностима одређивања најближе (вишеструке) декадне јединице.

Знања о рачунским операцијама даље се проширују писменим поступцима сабирања и одузимања, множења и дељења у скупу

природних бројева, упознавањем поступака прво уз помоћ таблица месних вредности, а затим скраћеним поступцима са потписивањем. При увежбавању техника рачунања са вишецифреним бројевима треба водити рачуна о сврсисходности захтева и могућностима примене знања у реалним ситуацијама. Препоручљиво је да се брзина и сигурност у израчунавању збира и разлике бројева увежбава на примерима у блоку бројева до 1 000 000, а производа и количника на примерима множења, односно дељења (са и без остатка) највише двоцифреним бројем. Негује се и развија навика процењивања вредности израза и провере тачности рачуна. Ученике треба упутити да проверу тачности могу радити и калкулатором као и да могу користити апликације да би увежали технике рачунања.

Утврђују се својства операција која се изражавају реторички и симболички (формулама). Кроз примере ученицима се указује на функционалну примену својстава операција при рачунању.

Поред утврђивања способности израчунавања вредности простих и сложених бројевних израза, код ученика се развија способност састављања бројевних израза и израза са променљивом на основу инструкција или математичког моделовања проблемске ситуације. Подразумева се познавање математичких термина (сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, чинилац, дељеник, делилац, количник).

Решавају се просте и сложене једначине ($a \times x \pm b = c$, $a - b \times x = c$, $x : a \pm b = c$, $a - x : b = c$, $a : x \pm b = c$, $a - b : x = c$, $a \times (x \pm b) = c$, $a \times (b - x) = c$, $(x \pm b) : a = c$, $(a - x) : b = c$, $a : (x \pm b) = c$, $a : (b - x) = c$) и просте неједначине (у којима су релацијски знаци $<$, $>$, $\leq$ или $\geq$) са решењима из скупа N_0 . Решавање једначина заснива се на познавању рачунских операција и њихове међусобне повезаности. Ученици се упућују да утврде вредности које би могла имати непозната у неједначини и у том скупу утврђује се за које вредности непознате се добија тачна неједнакост. Решавање неједначина заснива се на таблицама или на решавању одговарајућих једначина и познавања функционалне зависности резултата рачунских операција од њених компонената. Решења се записују уз коришћење симбола $\hat{I}$, $\{$ и $\}$. Разматрају се случајеви код којих неједначина има једно решење, има више решења или нема решења. Подстиче се навика провере решења и анализа „логичности“ решења с обзиром на природу проблема.

Решавање задатака у реалистичним и проблемским ситуацијама је контекст за утврђивање и проширивање знања о својствима рачунских операција и развој способности математичког моделовања. Проблеми се задају у текстуалној форми, сликом, табелом или графиком (стубичастим дијаграмом и сликовним дијаграмом у коме један симбол може представљати више од једног објекта). У овим примерима, од посебног значаја је селекција значајних информација за решавање проблема и уочавање односа између познатих и непознатих компоненти које се представљају помоћу математичког апарата, најчешће писањем одговарајућих израза, једначина или неједначина. Развија се способност и навика ученика да усмено и писмено образложе поступке решавања задатка уважавајући чињеницу да често постоји више начина да се дође до решења. Ученици се подстичу да користе различите методе решавања проблема, укључујући и визуелно представљање проблемске ситуације (нпр. метод дужи, метод правоугаоника).

Важно је омогућити ученицима да решавају задатке који ће допринети даљем развијању математичко логичког мишљења и припреми за бављење појмом функције у наредним разредима. Зато су корисни задаци одређивања следећег члана низа, уочавања и описивања правила на основу започетог низа, формирања низа на основу заданог правила, као и осмишљавања новог правила за формирање низа.

Даље се развија појмовно разумевање разломка облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$) анализом визуелних представа помоћу правоугаоних модела, кружног дијаграма и др. Упоредивање разломака заснива се на визуелним представама при чему се прво обнавља упоређивање разломака са једнаким имениоцима, а затим се раде случајеви упоређивања разломака са једнаким бројоцима. Уочавају се еквивалентни разломци. Сабирају се и одузимају разломци са једнаким имениоцима, представљени визуелно, при чему се раде само случајеви код који је резултат мањи или једнак два цела.

Упознаје се децимални запис бројева са највише две децимале у контексту мерења дужине. Поступци сабирања и одузимања бројева у децималном запису обухватају само једноставне случајеве бројева са истим бројем децимала код којих је збир цифара на истој позицији у бројевима који се сабирају или одузимају мањи од 10 (нпр. $1,3 + 0,2 = 1,5$; $1,37 + 0,21 = 1,58$ и $1,7 - 0,2 = 1,5$; $1,74 - 0,21 = 1,53$).

Геометрија

Формирање геометријских идеја започето је, у првом разреду, посматрањем и описивањем предмета у реалном простору: полазећи од просторних облика познатих из свакодневног живота (коцка и лопта, квадар и ваљак, пирамида и купа), најпре су издвојени равни геометријски облици (круг, квадрат, правоугаоник, троугао), затим су издвојене линије којима су оивичени уочени облици и најзад тачке као пресеци линија. У четвртом разреду, заокружује се прва етапа учења геометрије анализом геометријских тела, заснованом на примени знања и вештина стечених учењем геометрије у ранијим разредима.

Иако је пожељно обновити основне просторне облике, централно место ове теме заузимају квадар и коцка, будући да се исходи односе на ова геометријска тела. За успешно остваривање исхода, обраду нових садржаја треба да прати обнављање свих важних геометријских појмова из претходних разреда. Важно је повезати појмове *фигура*, *линија*, *тачка* редом са појмовима *страна*, *ивица*, *теме*, истаћи *паралелност* и *нормалност* међу појединим ивицама квадра, односно *подударност* међу наспрамним странама квадра. Својства квадра и коцке треба повезати са својствима правоугаоника и квадрата, илуструјући одговарајуће везе и на моделима квадра и коцке, и на њиховим мрежама.

Наставни садржаји који се односе на геометрију простора веома су важни за интелектуални развој ученика. Разноврсним примерима и задацима треба стимулисати оријентацију у простору, просторну визуелизацију, мисаоно сагледавање простора и томе слично. Наведене способности посебно се унапређују уочавањем веза између просторних односа и одговарајућих равних репрезентација. Зато је пожељно код ученика развијати вештину представљања геометријских тела цртањем одговарајућих слика у равни (слободном руком и геометријским прибором). Веома је важно да ученици коректно употребљавају пуне и испрекидане линије за приказивање видљивих и невидљивих ивица тела у односу на изабрани правац посматрања, као и да уочавају елементе (пре свега праве углове) који нису веродостојно приказани на равној слици. Цртање у квадратној или тачкастој мрежи погодно је да се ученицима предоче разни начини представљања квадра и коцке у зависности од правца посматрања. Развоју визуелне перцепције могу допринети задаци који се односе на тела састављена од коцки истих димензија и у којима се захтева бројање коцки и цртање фигура које се виде посматрањем тела са предње и задње стране, одозго и одоздо, слева и десна. Довољно је посматрати тела сачињена од једноцифреног броја коцки.

Савремена технологија пружа изузетне могућности да се једноставно и ефектно прикажу просторни односи, па зато интерактивни геометријски софтвери постају корисно средство у реализацији геометријских тема. На пример, када је реч о настави геометрије у четвртом разреду, препоручљиво је одговарајућим софтверским апликацијама генерисати разноврсне мреже квадрa (коцке) и симулирати њихово склапање, приказивати слике истог тела из различитих праваца посматрања итд. Употреба софтверских апликација (нпр. за виртуелно састављање коцке) не сме да замени ниједну од традиционалних наставних активности (нпр. прављење модела коцке од картона), већ да буде додатак који ће допринети ефикаснијој реализацији наставног процеса. Треба имати на уму да за већину ученика самостална употреба неког софтвера представља додатно интелектуално ангажовање, па је неопходно унапред добро осмислити и припремити задатке у којима се захтева употреба софтверских апликација. Од ученика не треба очекивати вешту употребу софтвера, али је важно да уоче значај технологије и погодности које она омогућава.

Веза између геометрије и информатике може се остварити и задацима који су инспирисани једноставним програмима језика Лого: нпр. употребом наредби *горе*, *доле*, *лево*, *десно*, *напред*, *назад* описати путању „бубе-робота” из једног темена коцке у неко друго теме (при чему је пожељно истицати све могуће путање, тј. размотрити и комбинаторне аспекте проблема).

Исходи и одговарајући садржаји у вези са темом Геометрија веома су значајни и у научно-техничком и уметничком образовању. Зато је важно успоставити везе са другим предметима. На пример, повезивање са ликовном културом може се остварити истицањем ликовних ефеката којима се дочарава просторност. Корелација са природом и друштвом могла би се остварити кроз дискусију о просторном планирању, архитектури и грађевинарству и одговарајућим занимањима, уз посебно истицање значаја прецизног цртања и прављења макета. Корисно би било са ученицима уопштено анализирати план и макету неке познате грађевине.

Пожељно је реализовати и један пројектни задатак којим би се стимулисало функционално знање, повезивање и примена наученог. Пројектни задатак би могао бити прављење поједностављене макете учионице. Намештај у учионици би требало представљати у облику квадрa, односно коцке. Пре израде макете треба обавити мерење просторије и намештаја и погодно изабрати размеру.

Мерење и мере

Увођењу стандардних мерних јединица за површину (mm^2 , cm^2 , dm^2 , m^2 , а, ha, km^2) треба да претходи обнављање мерења дужине и одговарајућих стандардних јединица мере, као и подсећање на концепт мерења површине геометријских фигура, који су ученици упознали у трећем разреду без увођења стандардних јединица. Важно је да ученици овладају претварањем мерних јединица из већих у мање и обрнуто, вишеименованих у једноименоване и обрнуто, као и упоређивањем величина датих у истим или различитим мерним јединицама. Неопходно је да ученици повежу идеју поплочавања правоугаоника подударним квадратима са формулом за израчунавање површине правоугаоника. У задацима треба потенцирати правилан математички запис, прецизност и уредност приликом цртања и израчунавања. Реалним примерима треба развијати способност процене површина (просторија, станова, игралишта, парцела итд.) и њиховог међусобног односа.

Са практичног становишта веома су корисни задаци у којима треба израчунати површину фигуре која се једноставно може разложити на правоугаонике и квадрате. Овакви задаци су значајни и зато што непосредно повезују идеју поплочавања и примену формула за израчунавање површина. На њих се надовезује формирање појма површине квадрa и коцке и долажење до одговарајућих

формула.

По аналогiji са развијањем концепта мерења дужине и површине, уводи се појам запремине коцке и квадра и стандардне мерне јединице за запремину (mm^3 , cm^3 , dm^3 , m^3). Формулу за израчунавање запремине квадра треба повезати са идејом попуњавања квадра истоветним коцкама.

У оквиру теме Геометрија истакнут је значај задатака који се односе на тела састављена од истоветних коцки и у којима се захтева бројање коцки, односно цртање фигура које се виде посматрањем тела са предње и задње стране, одозго и одоздо, слева и здесна. Пожељно је неколико оваквих задатака урадити и у контексту мерења, при чему бројање коцки треба повезати са запремином тела, а површину тела повезати са збиром површина одговарајућих фигура које се виде из различитих праваца.

Стандардне мерне јединице за запремину треба повезати са јединицама за мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl), које су уведене у трећем разреду. Пожељно је поменуте везе илустровати пресипањем воде из боце од 1 l у коцку странице 1 dm. Сипање воде из обичне кухињске мензуре може послужити за практично одређивање запремине посуда.

Тема Мерење и мере веома је важна за повезивање аритметичких и геометријских садржаја. Примене једначина треба илустровати погодним примерима и задацима у којима се примењују формуле за израчунавање површине и запремине. Поред тога, важно је подстицати и цртање геометријских репрезентација проблемских ситуација које се превасходно односе на аритметички контекст. Ово последње се посебно односи на примену тзв. методе дужи и методе правоугаоника при решавању аритметичких задатака.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

МАТЕМАТИКА

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и васпитања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Ученици усвајају основне математичке појмове, знања и вештине, стичу почетну математичку писменост и развијају основе апстрактног мишљења, што представља основу за наставак образовања. Оспособљени су да усмено и писмено комуницирају користећи математички језик. Решавају проблеме из свакодневног живота, користећи математику, индивидуално или у сарадњи са другима. Развијају истраживачки дух и креативност. Мотивисани су да уче, напредују и изграђују позитивне ставове према математици. Развијају основе математичко-логичког резонувања. Уочавају примену математичких знања у другим областима људске делатности (екологија, здравље, култура, финансије, предузетништво...). Одговорно користе дигиталне технологије и податке за учење и решавање проблема. Користе дате податке за извођење закључака.

Основни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)

Ученици су овладали основним појмовима у вези са природним бројевима и одређују вредности једноставнијих израза, што чини најнужнија знања потребна за свакодневни живот и даље школовање. Познају својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број). Уочавају правило за формирање једноставног започетог низа и одређују недостајући члан. Разумеју појам разломка чији је бројилац 1. Користе мерне јединице да изразе различите величине. Овладали су техником решавања простих једначина. Као основ за развој просторног резонувања, именују геометријске објекте у равни и простору и уочавају њихове односе у равни.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)

Ученици су развили основне вештине комуникације уз коришћење математичких симбола. Анализирају положаје објеката у окружењу. Користе геометријски прибор за цртање једноставнијих геометријских објеката у квадратној мрежи и одређивање њихових мерних карактеристика. Разликују основне геометријске објекте и њихова својства. Решавају задатке једноставног познатог контекста. Класификују задате податке, умеју да одреде шта се од њих очекује. Примењују једноставне математичке процедуре приликом решавања задатака.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици уочавају математичке правилности и користе математичка знања при решавању једноставних проблема из свакодневног живота. Знања из мерења и геометрије, ученици користе при оријентисању у простору, одређивању положаја и односа објеката у окружењу и одређивању основних мерних карактеристика једноставнијих објеката из непосредног окружења. Доносе одлуке у вези са једноставнијим

проблемима који се односе на потрошњу и друге видове рационализације. Примењују знања о бројевима при једноставнијим рачунањима. Читају и користе податке који су приказани табеларно и графички.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Основни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– МАТ.ОО1.О.1.1. Читају, записују и упоређују природне бројеве и приказују их на датој бројевној правој. – МАТ.ОО1.О.1.2. Одређују природни број са датим својством (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и одређују следеће чланове започетог једноставног бројевног низа. – МАТ.ОО1.О.1.3. Рачунају вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде. – МАТ.ОО1.О.1.4. Множе и деле без остатка двоцифрене и троцифрене бројеве једноцифреним. – МАТ.ОО1.О.1.5. Решавају једначине са једном операцијом у оквиру прве хиљаде. – МАТ.ОО1.О.1.6. Читају, записују и упоређују разломке облика ($n \leq 10$), препознају њихов сликовни приказ и одређују део целине	– МАТ.ОО1.О.2.1. Правилно употребљавају математичке симболе. – МАТ.ОО1.О.2.2. Анализирају међусобни положај објеката у простору. – МАТ.ОО1.О.2.3. Цртају геометријске облике помоћу лењира. – МАТ.ОО1.О.2.4. Мере дужину дужи мерним инструментом и површину фигуре нестандартном јединицом мере. – МАТ.ОО1.О.2.5. Упоредјују и класификују геометријске објекте према својствима. – МАТ.ОО1.О.2.6. Закључују шта се од њих очекује у математичком захтеву једноставног познатог контекста. – МАТ.ОО1.О.2.7. Примењују једноставне математичке процедуре (директна примена правила, извођење познатих процедура...) при решавању математичких захтева једноставног познатог контекста.	– МАТ.ОО1.О.3.1. Решавају једноставну проблемску ситуацију коришћењем израза са једном рачунском операцијом. – МАТ.ОО1.О.3.2. Одређују положаје, односе и смер кретања објеката у окружењу. – МАТ.ОО1.О.3.3. Одређују димензије и површину дводимензионалних објеката у окружењу, при чему за површину користе нестандартне јединице мере. – МАТ.ОО1.О.3.4. Изражавају одређену суму новца преко различитих апоена и рачунају са новцем у једноставним ситуацијама. – МАТ.ОО1.О.3.5. Читају податке са једноставнијих графика и табела и дијаграма који се односе на свакодневне животне ситуације.

(половину, трећину ... десетину). – MAT.OO1.O.1.7. Именују геометријске објекте у равни и простору. – MAT.OO1.O.1.8. Уочавају и именују делове од којих је сложен геометријски објекат; – MAT.OO1.O.1.9. Уочавају међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност). – MAT.OO1.O.1.10. Користе јединице за мерење дужине, масе, времена и запремине течности и изражавају дужине претварањем веће јединице у мању.	– MAT.OO1.O.2.8. Анализирају и уочавају правилност код датих бројчаних и других података.	
---	--	--

Средњи ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици су овладали својствима природних бројева, уочавају правило за формирање започетог низа бројева, одређују вредности израза и решавају једначине, чиме се оспособљавају за математичко моделовање проблема. Користе разломке за изражавање делова целине и децимални запис броја у контексту мерења дужине. Претварају јединице мере из већих у мање и одређују квантитативна својства фигура у равни и површину коцке и квадра. Уочавају подударност и симетричност фигура. Користе својства геометријских објеката при решавању задатака.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици су развили основне вештине комуникације математичким језиком и математичким симболима. Анализирају задатак или проблем који решавају, формулишу питања и рашиљају проблем на мање целине. Приликом решавања задатака издвајају битне податке, примењују процедуре, процењују тачност решења и изводе одговарајуће закључке. Конструирају основне математичке објекте у равни. Анализирају својства објеката у простору помоћу њихових мрежа. Користећи усвојена знања, ученици истражују самостално или са вршњацима и откривају могућности математике.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици примењују математичка знања и начине закључивања при проучавању природних и друштвених појава и процеса, као и проблема из других наставних предмета. Моделују проблем математичким записом и бирају поступак за његово решавање. Решавају проблем и образлажу решење, користећи одговарајући језик и симболе. Анализом геометријских карактеристика (симетричност и подударност) објеката у окружењу развијају естетичку компетенцију. Знање о бројевима, променљивим величинама и мерама ученици примењују при процењивању, поређењу и мерењу различитих величина. Користе и графички приказују податке приликом решавања једноставних реалистичних ситуација.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Средњи ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– МАТ.ОО1.С.1.1. Користе својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и одређују следеће чланове започетог бројевног низа. – МАТ.ОО1.С.1.2. Одређују месну вредност цифре, као и десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју. – МАТ.ОО1.С.1.3. Решавају једначине са највише две операције. – МАТ.ОО1.С.1.4. Читају, записују и упоређују разломке облика $\frac{a}{b}$, који имају исте именице или бројице и препознају сликовни приказ разломака. – МАТ.ОО1.С.1.4. Читају, записују и упоређују децималне записе бројева са највише две децимале. – МАТ.ОО1.С.1.5. Користе својства геометријских објеката у равни и простору	– МАТ.ОО1.С.2.1. Издвајају битне податке из текста задатка и креирају одговарајући математички запис. – МАТ.ОО1.С.2.2. Процењују тачност решења (провера начина закључивања и тачности спровођења поступака). – МАТ.ОО1.С.2.3. Доносе и формулишу закључке који се односе на математички захтев познатог контекста, уз коришћење математичког језика. – МАТ.ОО1.С.2.4. Решавање проблема своди на решавање мањих целина. – МАТ.ОО1.С.2.5. Уочавају и цртају различите врсте углова. – МАТ.ОО1.С.2.6. Конструирају квадрат, правоугаоник и троугао, ако су дате дужине страница и кружницу датог полупречника.	– МАТ.ОО1.С.3.1. Користе математички језик и симболе и формирају математички запис при решавању једноставних проблемских ситуација. – МАТ.ОО1.С.3.2. Мере дужину и резултат мерења записују коришћењем природних бројева или бројева у децималном запису. – МАТ.ОО1.С.3.3. Користе мерне јединице за мерење времена, масе, запремине течности и дужину и пореде дате величине у једноставним ситуацијама. – МАТ.ОО1.С.3.4. Рачунају са новцем у сложенијим ситуацијама. – МАТ.ОО1.С.3.5. Представљају дате податке графички и табеларно и преводе их из једне у другу форму. – МАТ.ОО1.С.3.6. Користе податке приказане графички или табеларно у решавању

(квадрат, правоугаоник, троугао, круг, квадар, коцка) при решавању задатака. – MAT.OO1.C.1.6. Претварају мере за мерење масе, времена и запремине течности из већих мерних јединица у мање. – MAT.OO1.C.1.7. Одређују обим троугла, квадрата и правоугаоника. – MAT.OO1.C.1.8. Одређују површину квадрата, правоугаоника, коцке и квадра. – MAT.OO1.C.1.9. Уочавају подударне и симетричне фигуре.	– MAT.OO1.C.2.7. Користе мрежу коцке и квадра при извођењу закључака о њиховим својствима. – MAT.OO1.C.2.8. Допуњавају дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву и одређују осу симетрије. – MAT.OO1.C.2.9. Радећи самостално или са вршњацима проширују математичка знања.	једноставних ситуација. – MAT.OO1.C.3.7. Уочавају симетричност и подударност објеката у окружењу.
--	---	--

Напредни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Ученици примењују својства природних бројева и операција при одређивању вредности сложенијих израза и решавању једначина у проблемским задацима. Решавају једноставне неједначине. Одређују део целине. Сабирају и одузимају разломке истих именилаца и бројеве у децималном запису са истим бројем децимала. Претварају јединице мере и одређују квантитативна својства сложенијих фигура у равни и запремину коцке и квадра.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици су овладали основним вештинама комуникације математичким језиком и употребом математичких симбола. Математички моделују податке који су дати визуелно или у тексту. Упоредјују различите врсте информација, изводе закључке у циљу решавања математичких задатака и проблема из свакодневног живота. Дискутују о тачности тврдњи и начинима решавања задатка или проблема. Анализирају туђа решења и образлажу своја. Користе дигиталне алате за проналажење и представљање решења.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици примењују сложенија знања и вештине засноване на математичком закључивању при решавању проблема. Знања о бројевима, променљивим величинама и мерама ученици примењују при процењивању, поређењу и мерењу, као и при одређивању квантитативних својстава. Анализирају проблеме, бирају стратегије за њихово решавање и образлажу решење. Одређују сва решења и траже оптимално решење проблема из свакодневног живота, како би активно доприносили добробити друштва (рационализација потрошње, унапређивање

еколошких услова живота, здравља, развој финансијске писмености и др.). Презентују решење, тумаче га и дискутују о њему. На основу анализе графички и табеларно приказаних података из медија и других извора изводе закључке.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Напредни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>
– МАТ.ОО1.Н.1.1. Израчунавају бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет. – МАТ.ОО1.Н.1.2. Решавају проблемске задатке применом својстава природних бројева и операција (укључујући и дељивост и садржавање). – МАТ.ОО1.Н.1.3. Решавају неједначине са једном операцијом. – МАТ.ОО1.Н.1.4. Претварају мере за мерење површине и запремине из већих мерних јединица у мање. – МАТ.ОО1.Н.1.5. Израчунавају обим и површину сложених фигура у равни. – МАТ.ОО1.Н.1.6. Израчунавају запремину коцке и квадра. – МАТ.ОО1.Н.1.7. Претварају мере за мерење дужине, масе, времена, запремине течности. – МАТ.ОО1.Н.1.8. Сабирају и одузимају	– МАТ.ОО1.Н.2.1. Креирају математички запис на основу података датих текстуално и визуелно у сложенијим ситуацијама. – МАТ.ОО1.Н.2.2. Образлажу начин закључивања, уз коришћење шема, графичких приказа, цртежа и модела по потреби. – МАТ.ОО1.Н.2.3. Анализирају „логичност” решења с обзиром на природу проблема. – МАТ.ОО1.Н.2.4. Изводе закључке повезивањем знања о геометријским објектима, мерењу и рачунским операцијама. – МАТ.ОО1.Н.2.5. Користе дигиталне алате за проналажење и представљање решења.	– МАТ.ОО1.Н.3.1. Математички моделују реалистичне проблемске ситуације из различитих области (екологија, здравље, култура, финансије, предузетништво...). – МАТ.ОО1.Н.3.2. Примењују геометријске методе решавања задатака (метод дужи, метод правоугаоника...) – МАТ.ОО1.Н.3.3. Користе мерне јединице за мерење времена, масе, запремине течности и дужине и пореде дате величине у сложенијим ситуацијама. – МАТ.ОО1.Н.3.4. Користе процењивање приликом мерења, рачунања и решавања проблемских задатака. – МАТ.ОО1.Н.3.5. Изводе закључке користећи и упоређујући податке приказане графички или табеларно.

разломке облика , који имају исте имениоце. – MAT.OO1.H.1.9. Сабирају и одузимају бројеве у децималном запису са истим бројем децимала (облика $1,23 + 2,54$ или $3,59 - 1,25$). – MAT.OO1.H.1.10. Израчунавају део ($b \leq 10, a < b$) неке целине.		
--	--	--

Назив предмета	ПРИРОДА И ДРУШТВО			
Циљ	Циљ учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.			
Разред	Четврти			
Годишњи фонд часова	72			
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ	ОБРАДА/ УТВРЂИВАЊЕ
– одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије; – одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; – повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи; – уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије;	МОЈА ОТАЏБИНА – РЕПУБЛИКА СРБИЈА	Природне и друштвене одлике Србије	Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, застава и химна) и национална валута. Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме. Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита. Национални паркови Србије. Друштвене карактеристике Србије (становништво, насеља и делатности). Грађани Србије (права и обавезе, демократски односи и интеркултуралност).	18 +11
– представи знамените личности,			Привредне карактеристике Србије	

културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету; – у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса; – повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем; – планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје; – затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу; – идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаривањем; – испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; – наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; – наведе примере употребе магнета у свакодневном животу;			(природни ресурси и делатности у различитим крајевима). Одржива употреба природних ресурса (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, разноврсност биљног и животињског света).	
		Човек – природно и друштвено биће	Човек – природно, друштвено и свесно биће. Физичке промене у пубертету. Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења информационо-комуникационих технологија; непримерени садржаји.	3 + 3
		Материјали	Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух). Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање). Наелектрисавање предмета од различитих материјала. Електрична проводљивост – проводници и изолатори. Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање	8 + 5
– наведе примере превенције и заштите од пожара;			електричним апаратима у домаћинству.	

– прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; – опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; – представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); – пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); – повеже резултате рада са уложеним трудом; – сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.			Магнетна својства материјала (природни магнети, могућност намагнетисавања тела и својства које тада испољавају). Запаљиви материјали (ознаке за запаљиве материјале). Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања. Опасност и заштита од пожара.	
		Прошлост Србије	Живот у далекој прошлости (долазак Словена на Балканско полуострво, области које су Срби населили; начин живота). Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење (владари – Стефан Немања, цар Душан, цар Урош; култура, начин живота). Живот под турском влашћу (начин живота, облици пружања отпора). Настанак и развој модерне српске државе (Први и Други српски устанак – узрок и ток; вође устанка; култура, начин живота).	15 + 9
			Србија у савремено доба (Први светски рат, настанак југословенске државе, Други светски рат, промена облика владавине, распад	

			југословенске државе и осамостаљење Србије; култура, на	
--	--	--	--	--

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Однос циља, исхода, препоручених програмских садржаја, метода наставе и учења и активности ученика

При остваривању циља и предметних исхода предмета Природа и друштво мора се имати увиду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу. Концепт наставе засноване на процесу и исходима учења подразумева наставу чији превасходни циљ није преношење предметних садржаја, већ изградња и развој знања као основе на којој се развијају разноврсна умења. У том смислу, програм наставе и учења нуди садржински оквир, а учитељ има слободу да уместо њих изабере и неке друге садржаје уколико сматра да су ти садржаји примеренији средини у којој ученици живе, узрасним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је у томе да садржаји буду у функцији остваривања исхода, а не сами себи циљ. Учитељ има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика како би водио ученике ка остваривању датог исхода.

Већина предметних исхода достиже се кроз непосредну истраживачку активност ученика уз континуирану подршку и подстицај од стране учитеља. Пожељне су активности које омогућавају интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света који окружује ученике, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развијања знања. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућују различите начине учења. Значајне активности ученика у оквиру предмета Природа и друштво су:

- посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видљивих карактеристика);
- илустровање појава и процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења;
- описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања;
- процењивање – самостално одмеравање;
- груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања;
- праћење – континуирано посматрање ради запажања промена;
- бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања;
- практиковање – у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду;

- експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик;
- истраживање – испитивање природних и друштвених феномена;
- сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;
- стварање – креативна продукција;
- играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре;
- активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација.

Ради прегледности препоручени садржаји су дати у темама.

Потребно је приликом тумачења исхода учења и препоручених садржаја у четвртом разреду имати у виду да се неки садржаји и одговарајући примери (првенствено они који се односе на природно-географске одлике и прошлост Србије) истражују и проналазе у просторном оквиру државе Србије.

Тема *Природне и друштвене одлике Србије* бави се распрострањеношћу природних и друштвених објеката и процеса у простору као и њиховом међузависношћу. У претходним разредима ученици су овладали основним појмовима који се односе на природне објекте (рељеф, воде) и друштвене објекте (становништво, насеља, привредне делатности). Циљ наведене теме је да ученик примени усвојену појмовну апаратуру на изучавање садржаја у оквиру територије Републике Србије. За достизање исхода који се односи на одређивање положаја и границе Србије, положаја главног града и већих насеља на географској карти Србије, кључно је да ученик на географској карти сагледа простирање територије Републике Србије, да се упозна са основним садржајима који окружују њену територију (суседне државе, међународне реке, итд.), као и да разуме појам и функцију границе, којом је дефинисана територија Републике Србије. За достизање исхода из ове теме неопходно је да ученик изврши класификацију природних објеката (облици рељефа – планине, низије, котлине и водни објекти – реке, језера, извори), именује их и позиционира на територији Србије. Методички приступ географској карти треба да се креће у правцу третирања карте као извора информација о Републици Србији, а не да карта буде „место” на коме ученици само показују задате географске појмове. Код ученика је важно да се развије осећај о потреби очувања и заштите појединих репрезентативних природних објеката. У оквиру друштвених објеката, примарно је да се упозна са бројем становника који живи на

територији Србије као и са етничком структуром. За ученика је важно да спозна негативну динамику промене броја становника као и узроке који су довели до тога (негативан природни прираштај, исељавање, итд.). У погледу распореда становништва, важно је размотрити просторну поларизацију на релацији село – град и низијски – брдскопланински простори. За достизање исхода ове теме неопходно је указати на међузависност одређених природних објеката и процеса и човека. Та релација може бити позитивна, али и негативна. Пример позитивне интеракције је када одређени природни садржаји стимулишу развој одређених привредних делатности (пољопривреда и плодно низијско земљиште поред река) или позиционирање насеља на одређеној територији. Негативни природни процеси такође утичу, тако што доводе до неповољних последица на одређеним површинама. Као пример могу се узети простори који су изложени плављењу

река и слично. Унутар ове теме, важно је подстицати ученике да уоче узајамна права и обавезе државе и грађана, као и да их препознају у правилима која регулишу односе у држави и обезбеђују једнака права свих њених грађана.

Природни ресурси Србије (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, биолошки диверзитет) разматрају се у контексту њихове одрживе употребе која треба да обезбеди здрав живот ученика и будућих генерација. У том смислу, ученике је потребно подстицати да узму учешће у локалним акцијама заштите животне средине. Проблематика одрживог развоја третира се и кроз анализу декларација производа које ученици уобичајено користе, са циљем промовисања коришћења локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћења обновљивих природних ресурса. Пуно разумевање концепта одрживог развоја могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу развијања вредности, ставова и навика. На тај начин се утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност.

Тема *Човек део природе*, односно исходи учења и препоручени садржаји унутар ове теме, наставља континуитет упознавања ученика са људским телом, али и увођење нових димензија у разматрању човека. У том смислу, садржаји о човеку се разматрају кроз три димензије:

– *Човек – природно, друштвено и свесно биће*. Користећи сазнања стечена у претходним разредима о човеку, та сазнања се сада разматрају као дуализам природног и свесног друштвеног бића, уз развијање одговорног односа коју свако људско биће има према самом себи, другим људима и окружењу. У том смислу потребно је организовати активности које подржавају суживот кроз: уважавање различитости, толеранцију, хуманост, солидарност, емпатију...

– *Промене у пубертету* – физичке и промене у понашању. Акценат је на упознавању ученика четвртог разреда са основним физичким променама које могу уочити на сопственом телу и одговорном односу према сопственом здрављу. Ученици треба да схвате да су и промене у њиховом и понашању њихових вршњака такође последица пубертета, али да ове промене не могу да буду изговор за непримерено понашање према другима.

– *Дигитална безбедност* је нови аспекти безбедносне културе који се уводи у четвртом разреду. Ова проблематика има две димензије. Прва се односи на количину времена које ученици проводе користећи дигиталне технологије (често на штету физичке активности, учења, дружења), односно на оспособљавању ученика да планирају своје активности и време проведено уз ИКТ, узимајући у обзир последице које прекомерно коришћење информационо-комуникационих технологија може да донесе, како на физичко здравље, тако и на односе са другима. Друга димензија односи се на безбедносне претње у дигиталном окружењу, односно на суочавање ученика са непримерним садржајима на интернету и адекватно реаговање (како и од кога ученик може да затражи помоћ).

Исходи учења и садржаји који се односе на *Материјале* фокусирани су на уочавање магнетних и електричних промена материјала које, за разлику од прва три разреда, нису чулима тако непосредно доступне. Уводе се магнетна и електрична својства материјала, с тим што треба имати у виду да је разумевање суштине ових појава захтевно за ученике овог узраста. Због тога се треба задржати на појавним облицима магнетизма и електрицитета у природи, свакодневном животу, кроз огледе или експерименте. Испитивање електричне проводљивости материјала реализује се помоћу једноставног струјног кола са батеријом и сијалицом, путем којег ученици стичу прву слику о току електричне струје, деловима струјног кола (извор, проводник, потрошач електричне струје), као и о разлозима због којих се струјни каблови праве од метала, а облажу пластиком и/или гумом (проводници/изолатори електричне струје). Разумевање електричне

проводљивости материјала представља основу за разумевање безбедносних ризика коришћења електричне струје, на примерима руковања електричним апаратима у домаћинству.

Сагоревање као неповратна промена материјала сада се разматра кроз истраживање ваздуха – кисеоника као чиниоца сагоревања. Ради лакшег разумевања ове чињенице, препоручује се извођење демонстрационих огледе са свећом и (поклопљеном) чашом. Ова проблематика и огледи повезани са њом представљају добар увод у разумевање фактора који доводе до пожара, превенције и заштите од пожара. Када су превенција и заштита у питању, значајно би било ученике упознати са последицама претераног излагања сунцу и могућим мерама заштите. Осим наведеног, ученици истражују различите смеше из окружења (течности, храна, земљиште, ваздух) и практикују различите начине раздвајања састојака тих смеша (просејавање, одливање, цеђење, испаравање).

Преко исхода учења и садржаја теме *Прошлост Србије* омогућује се сналажење ученика у времену и простору. Проналажењем информација из различитих историјских извора (писаних, материјалних или усмених) сагледавају се поједини догађаји и личности из прошлости и одређује се њихов редослед, првенствено помоћу ленте времена. Помоћу ленте времена прати се развој државе Србије само у најелементарнијим контурама (јачање, слабљење, нестајање, оживљавање модерне српске државе...), без оптерећивања ученика непотребном фактографијом. У том смислу предлаже се учитељима да примењују наративни приступ у приближавању прошлости ученицима, јер је форма приче блиска ученицима овог узраста. Ради добијања што објективније слике протеклих збивања морају се сагледати и околности – контекст догађања. На овај начин омогућује се ученицима да стекну комплексну слику времена у коме се радња (догађај) дешава, увиде узрочно-последичне везе праћених збивања из протеклих времена и то је пут ка поступном схватању развоја одређених друштвених збивања.

У оквиру ове теме потребно је посебну пажњу обратити на начин живота људи кроз истраживање ученицима блиских и релевантних тема из свакодневног живота (на пример, занимања људи у крају, насеља, одевање, празници и сл.) уз стално поређење начина живота у прошлости са садашњошћу (као ученицима блиске и познате). Није потребно да се истраже сви наведени аспекти свакодневног живота, него они за које су ученици највише заинтересовани и за које постоје доступни историјски извори примерени ученицима овог узраста. Однос прошлости и садашњости не треба сагледати само кроз уочавање сличности и разлика међу њима, већ и кроз уочавање (остатака) прошлости у садашњости, односно у свакодневном животу (називи улица, споменици, храна и сл.). Податке прикупљене малим историјским истраживањима ученик може да представи на неки од начина које одабере (усмено, помоћу ленте времена, породичног стабла, презентације, постера...). Такође, ученике треба стављати у ситуације да користе до сада усвојене временске одреднице (посебно годину, деценију и век) приликом описивања догађаја из прошлости, с тим што је пожељно двоструко „мерити” време – у том веку/те године, односно пре толико векова/година (Први српски устанак десио се почетком 19. века, односно пре нешто више од два века).

Приликом изучавања природних и друштвених феномена нужно је и даље примењивати истраживачки приступ и оспособљавати ученике за различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Учествовање у једноставним огледима/експериментима који се реализују на основу упутства – индивидуално, у пару или групи, кроз повезивање резултата огледа/експеримента са објашњењем или закључком. У четвртном разреду се посебна пажња обраћа на различите начине бележења и каснијег презентовања резултата истраживања (писано, усмено,

помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.).

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Стандарди образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања

Општа предметна компетенција (ОПК)

Учењем предмета Природа и друштво ученици стичу знања о појавама, променама и процесима у природи и друштву, уочавају њихову повезаност и међузависност; развијају вештине и формирају ставове и вредности који им омогућавају да упознају себе и свет који их окружује и развијају способности за активан и одговоран живот. Подстиче се изградња личног, културног и националног идентитета, уз истовремено уважавање других, као и друштвеног и природног окружења; формирају се елементарна научни појмови и постепено гради основа за систем појмова из природних, друштвених и техничко-технолошких наука, чиме се стварају темељи за наставак образовања. Ученици се кроз различите врсте вођених активности, а уз уважавање њиховог претходног искуства, оспособљавају да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе, чиме се подстиче њихова природна радозналост и негује жеља за сазнавањем и откривањем. Кроз истраживачки рад, ученици развијају вештине критичког мишљења и решавања проблема, самостално закључивање, креативност и иновативност. Оспособљавају се да, у процесу сазнавања, користе релевантне изворе информација, а прикупљене податке представљају на различите начине, укључујући и коришћење ИКТ-а. Ученици излажу идеје и дискутују о њима, уз поштовање и међусобно уважавање, чиме развијају сараднички дух и унапређују способност комуникације.

Основни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)

Ученици усвајају базичне научне појмове који омогућавају разумевање појава и процеса у природи и друштву. Уочавају, препознају и именују појаве и процесе у природи (биљни и животињски свет, материјали, облици рељефа, појављивање воде у природи, кретање и друго), користећи одговарајућу терминологију. Издвајају и кратко описују кључне друштвене појаве (друштвене групе, личности, догађаје, насеља и друго) у садашњости и прошлости користећи изворе информација који су примерени узрасту ученика. Описују здраве стилове живота (исхрана, физичка активност и боравак у природи, хигијена, коришћење дигиталних уређаја), очигледне примере утицаја човека на природу и мере заштите људи и окружења.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)

Ученици користе идеје, искуства и стечена знања о природним и друштвеним феноменима и уче у складу са природом науке из које потиче одређени садржај. Знања о природном и друштвеном окружењу граде непосредним посматрањем, знања о физичким и хемијским феноменима кроз учешће у вођеним огледима/експериментима, а знања о прошлости посматрањем и анализом једноставног историјског извора. Коришћењем географске карте, ученици идентификују кључне географске објекте Србије. Радозналост ученика развија се подстицањем да постављају питања о појавама које их окружују. Приликом прикупљања података и/или презентовања оног што су сазнали користе ИКТ на примерен начин, уз подршку учитеља. Уче самостално, у пару или у групи, поштујући правила заједничког рада, уз уважавање мишљења других.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици примењују усвојена знања о природи и друштву и стечене вештине као основу за адекватно и одговорно понашање у свакодневним ситуацијама. Формирају здраве животне навике и одговоран однос према себи, другима и животној средини. Оријентишу се у времену при планирању и извршавању сопствених активности. Оријентишу се у простору и безбедно се крећу у свом непосредном окружењу. Учествују у активностима којима се промовише и негује културно-историјско наслеђе, уз уважавање и поштовање различитости и на тај начин развијају лични, културни и национални идентитет. Показују интересовање за различите научне области чиме се ствара основа за наставак основног образовања и васпитања.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Основни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:
– ПД.ОО1.О.1.1. Препознају и именују ко и шта чини живу и неживу природу и разликују их од	– ПД.ОО1.О.2.1. Постављају питања о природним и друштвеним појавама и	– ПД.ОО1.О.3.1. Испољавају радозналост за свет који их окружује, односно за

производа људског рада. – ПД.ОО1.О.1.2. Класификују жива бића према следећим критеријумима: изглед, начин исхране, кретања и размножавања, станиште/животна заједница којој припадају. – ПД.ОО1.О.1.3. На очигледним примерима препознају значај природе за живот човека и разликују повољно и неповољно деловање човека на очување природе. – ПД.ОО1.О.1.4. Именују природне ресурсе и кратко објашњавају њихову употребну вредност. – ПД.ОО1.О.1.5. Одређују облике рељефа и облике појављивања воде у окружењу. – ПД.ОО1.О.1.6. Разликују и именују облике кретања тела и очигледне факторе који утичу на то кретање. – ПД.ОО1.О.1.7. Препознају и именују различите материјале и њихова основна својства (укључујући и воду, ваздух и земљиште). – ПД.ОО1.О.1.8. Наводе и кратко описују основне одреднице државе Србије, најважније догађаје, појаве и личности из прошлости Србије. – ПД.ОО1.О.1.9. Идентификују друштвене групе којима припадају и наводе правила понашања, права и обавезе које имају као чланови тих група. – ПД.ОО1.О.1.10. Наводе поступке за очување и унапређивање људског здравља.	процесима. – ПД.ОО1.О.2.2. Користе препоручени извор информација за прикупљање података о природним и друштвеним феноменима. – ПД.ОО1.О.2.3. Описују природне и друштвене појаве и процесе на основу непосредног посматрања. – ПД.ОО1.О.2.4. Изводе једноставне огледе/експерименте на основу упутства. – ПД.ОО1.О.2.5. Проналазе кључне географске објекте на карти Србије. – ПД.ОО1.О.2.6. Описују сегмент живота у прошлости на основу тумачења једноставног историјског извора. – ПД.ОО1.О.2.7. Учествоју у тимском раду, уважавајући мишљење других.	различите научне области. – ПД.ОО1.О.3.2. Усвајају навике које доприносе безбедности, заштити и очувању животне средине, сопственог здравља и здравља других. – ПД.ОО1.О.3.3. Оријентишу се у времену користећи часовник и календар и у непосредном окружењу помоћу карактеристичних објеката. – ПД.ОО1.О.3.4. Уважавају индивидуалне и културне особености и поштују различитости међу људима. – ПД.ОО1.О.3.5. Учествоју у заједничким активностима на нивоу школе и локалне заједнице.
--	--	---

– ПД.ОО1.О.1.11. Идентификују изворе опасности по живот и здравље људи и објашњавају основне мере заштите.		
--	--	--

Средњи ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1) Користећи претходно стечена знања и вештине уочавају разноврсност појава у природи и друштву. Разумеју природне циклусе: животни циклус, смена дана и ноћи, смена годишњих доба, кружење воде у природи и друго. Разумевање кључних појмова ученицима омогућава да објашњавају процесе, доводе у везу промене у природи и друштву и појаве које се дешавају као последице тих процеса и промена. На очигледним примерима уочавају и објашњавају међусобне позитивне и негативне утицаје човека и природе. Разумевање промена које су се десиле у прошлости се базира на томе да ученици сагледају повезаност прошлости са њиховим садашњим животом кроз примере који су им блиски – начин живота, традиција, називи улица, празници итд.
Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2) Ученици користе и комбинују више извора информација (непосредно окружење, историјске изворе, географску карту итд.), укључујући и дигиталне ресурсе, за формулисање објашњења и закључака о природним и друштвеним феноменима, уз подршку учитеља. Прикупљају податке користећи опрему, мерне инструменте и мерне јединице примерене узрасту ученика. Ток истраживања, односно сазнања до којих долазе систематизују у форми белешке на изабрани начин – речима или сликовно. Умеју да одреде факторе чије се дејство прати/мери током посматрања или огледа/експеримента. До информација о простору на коме живе ученици долазе коришћењем географске карте. Комбиновањем информација из једноставних историјских извора долазе до сазнања о прошлости. Примењују одговарајуће стратегије учења што се види приликом представљања резултата истраживања на изабрани начин, уз могућност коришћења ИКТ-а. Сарађују са другим ученицима у процесу конструкције знања.
Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3) Ученици изражавају ставове на прихватљив начин и показују развијену свест о важности очувања природних и друштвених ресурса. Износе идеје и доносе закључке користећи научне чињенице, чиме се доприноси развијању основа логичког и критичког мишљења. Оријентишу се и безбедно крећу у ширем простору, користећи план насеља, географску карту Србије и превозна средства. Сарадњом са другима унапређују комуникационе вештине и развијају толеранцију.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Средњи ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3

<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>	<i>Ученици:</i>
– ПД.ОО1.С.1.1. Објашњавају повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима. – ПД.ОО1.С.1.2. Речима или сликом објашњавају међусобну повезаност живих бића у животној заједници. – ПД.ОО1.С.1.3. Препознају еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса на једноставним примерима. – ПД.ОО1.С.1.4. Повезују својства и промене материјала са њиховом употребом у свакодневном животу. – ПД.ОО1.С.1.5. Идентификују мање очигледне факторе који утичу на кретање тела (средина, отпор ваздуха приликом падања). – ПД.ОО1.С.1.6. На различите начине представљају редослед којим су се јављале важне појаве, личности и историјски догађаји. – ПД.ОО1.С.1.7. Објашњавају везу између прошлости и садашњости на примерима из свакодневног живота.	– ПД.ОО1.С.2.1. У процесу сазнавања упоређују своја искуства са научним чињеницама. – ПД.ОО1.С.2.2. Прате и објашњавају једноставне природне и друштвене појаве и процесе и на основу тога доносе закључке. – ПД.ОО1.С.2.3. Користе различите изворе информација, мерне инструменте и другу опрему за прикупљање података и креирају белешку о природним и друштвеним феноменима по задатој структури – ПД.ОО1.С.2.4. Представљају спроведено истраживање – писано, усмено, помоћу ленте времена и/или цртежом, укључујући и коришћење ИКТ-а. – ПД.ОО1.С.2.5. Одређују факторе чије се дејство мери или контролише током огледа/експеримента. – ПД.ОО1.С.2.6. Користећи карту Србије описују географске карактеристике простора. – ПД.ОО1.С.2.7. Прикупљају податке о прошлости помоћу различитих историјских извора и на основу тога формулишу краћа објашњења.	– ПД.ОО1.С.3.1. Користе научне чињенице приликом изношења идеја и закључака. – ПД.ОО1.С.3.2. Бирају и примењују поступке којима чувају природно окружење и културно наслеђе. – ПД.ОО1.С.3.3. Оријентишу се у простору користећи план насеља и географску карту. – ПД.ОО1.С.3.4. Препознају своју улогу у различитим друштвеним групама прихватајући права и обавезе.

Напредни ниво

Специфична предметна компетенција 1 (СПК 1)

Ученици повезују стечена знања и искуства о природним и друштвеним процесима и појавама. На тај начин уочавају узрочно-последичне односе у природном и друштвеном окружењу и објашњавају их користећи аргументе и терминологију на начин примерен узрасту. На очигледним примерима доводе у везу и процењују значај међусобног утицаја човека и природе, како повољан, тако и неповољан, као и могуће последице у будућности. Разликују узроке од последица кључних историјских догађаја, објашњавају и процењују утицај тих догађаја на савремени начин живота и данашњу државу.

Специфична предметна компетенција 2 (СПК 2)

Ученици интегришу стара и нова сазнања примењујући напредне стратегије учења, групишући прикупљене или дате податке и уочавајући обрасце и односе међу тим подацима, на основу чега формулишу закључке. Тиме се оспособљавају да самостално одвајају битно од небитног током учења. Различите изворе информација (текстове, слике, географску карту Србије, графиконе, табеле, огледе/експерименте и друго), користе за прикупљање података о узрочно-последичним везама у природи и друштву. Преузимају иницијативу приликом креирања и/или реализовања истраживачких активности – самостално и/или у сарадњи са другим ученицима. Дискутују о спроведеном истраживању са другим ученицима и наставником, поштујући правила активног слушања и аргументовања, чиме развијају способност вредновања процеса и резултата рада.

Специфична предметна компетенција 3 (СПК 3)

Ученици темеље закључке и одлуке на усвојеним знањима и поткрепљују их аргументима заснованим на научним чињеницама. Испитивањем и разумевањем узрочно-последичних односа у појавама и процесима у природи и друштву стварају основу за даље развијање научне писмености. Презентују своје идеје другима, спремни су да се укључе у дискусију и прихвате другачије аргументе као начин увођења у научну комуникацију. Иницирају и покрећу акције примерене узрасту које имају за циљ промовисање и очување културно-историјског наслеђа и здравих стилова живота. Тако развијају одговорност према себи и другима, као и одговорност према природи, друштвеним и природним ресурсима.

Исходи образовног циклуса (ИОЦ) за крај првог циклуса основног образовања:

Напредни ниво		
СПК 1	СПК 2	СПК 3
Ученици:	Ученици:	Ученици:

– ПД.ОО1.Н.1.1. Објашњавају узрочно-последичне односе у конкретним природним процесима и појавама. – ПД.ОО1.Н.1.2. Разликују узроке од последица важних догађаја који су се десили у прошлости и објашњавају утицај тих догађаја на садашњост. – ПД.ОО1.Н.1.3. На примерима блиским њиховом искуству процењују утицај природних процеса на друштвена збивања, као и друштвених збивања на промене у природи. – ПД.ОО1.Н.1.4. Аргументују еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса.	– ПД.ОО1.Н.2.1. Групишу/класификују прикупљене податке и у дискусији са другим ученицима доносе закључке. – ПД.ОО1.Н.2.2. Анализирају једноставно приказане податке и информације (табеле, графикони) да би уочили обрасце и односе у изучаваним феноменима. – ПД.ОО1.Н.2.3. Осмишљавају једноставан експеримент на основу кога се може доћи до закључка о истраживаном феномену. – ПД.ОО1.Н.2.4. Користе карту Србије за објашњавање повезаности природно-географских карактеристика Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи.	– ПД.ОО1.Н.3.1. Аргументују своје идеје и доносе закључке о процесима и појавама у природи и друштву који су засновани на научним чињеницама. – ПД.ОО1.Н.3.2. Решавају проблеме и доносе одговорне одлуке у свакодневним животним ситуацијама употребом стечених знања. – ПД.ОО1.Н.3.3. Предлажу акције у оквиру школе и локалне заједнице и доприносе њиховој реализацији.
---	--	--

Назив предмета	ДИГИТАЛНИ СВЕТ		
Циљ	Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.		
Разред	Четврти		
Годишњи фонд часова	36 часова		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ОБРАДА/ УТВРЂИВАЊЕ
– промени величину и боју текста, подебља га, искоси и подвуче у програму за обраду текста; – исече, копира и налепи исечени/копирани текст на одговарајуће место у програму за обраду текста; – уметне слику у текст, дода јој оквир и позиционира је на жељени начин у односу на текст у програму за обраду текста; – активно учествује у наставном пројекту чији продукт представља граматички коректан	ДИГИТАЛНО ДРУШТВО	Селектовање и основно форматирање текста (величина и боја слова, подебљавање, искошавање и подвлачење текста). Селектовање, копирање/исецање и лепљење текста. Уметање слике у текст, додавање оквира, позиционирање слике у односу на текст.	13 + 6
текстуални документ намењен познатој публици који садржи		Креирање и уређивање текстова за познату публику.	

слике са текстуалним објашњењима и информације које су пронађене на интернету; – активно учествује у наставном пројекту којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета; – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности из свог задужења; – утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма који садржи понављање и гранање; – уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму који садржи понављање и гранање;		Пројектни задатак који подразумева: – претраживање интернета (пробрани елементи напредне претраге); – израду или прилагођавање графике у складу са темом; – креирање текстуалног документа који садржи слике.	
	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Припрема и организација школског догађаја за ученике млађих разреда којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета.	5 + 3

– креира програм у визуелном програмском језику на основу датог једноставног алгорита који садржи понављање и гранање; – примени блокове аритметичких оператора при креирању програма у визуелном програмском језику; – предвиди садржај променљиве на основу интеракције корисника са програмом (нпр. блок <i>Питај и чекај</i> и блок <i>Одговор</i>) у датом једноставном програму; – креира програм у коме остварује интеракцију са корисником, користећи променљиве, уз помоћ наставника.	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Променљиве. Израда програма који садрже гранање, понављање и про	3 + 6
--	---	--	--------------

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наведене исходе потребно је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика. Наставник треба да реализује наставу у кабинету за информатику и омогући ученицима да користе рачунаре на начин који директно доприноси остваривању дефинисаних исхода учења. Препорука је да два ученика користе један рачунар како би се развило вршњачко учење, делила одговорност и развијао тимски рад. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика.

Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима који немају могућност приступа технологији од куће тако што ће их, у кабинету за информатику,

повезати са ученицима који су дигитално спретни и радити на поспешивању вршњачког учења. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.

Дигитално друштво

Наставник нове технике форматирања текста представља ученицима кроз одговарајући контекст, користећи примере из ученицима блиских (дигиталних) уџбеника.

Подобљан текст: Наставник проналази лекције у уџбеницима које садрже подобљан текст. У контексту приказаног дела уџбеника иницира разговор о речима које су подобљане: Зашто су баш ове речи подобљане? Шта су аутори текста желели да постигну подобљавањем баш тих речи? Заједнички долазе до закључка да су у питању кључне речи које означавају главне појмове у датом тексту. Наставник демонстрира технику подобљавања текста, након чега даје налог ученицима да отворе раније припремљен документ који садржи кратак текст о ученицима познатој теми. Сама тема не мора да буде везана за информатику, али би било пожељно да то буде. Нарочито је корисно да наставник припреми текст којим обнавља одређене делове програма наставе и учења (нпр. рад са текстом, чување датотека). Задатак за ученике је да подобљају кључне речи у тексту. На крају активности ученици треба да кажу које речи су подобљали и аргументују своју одлуку да баш те речи означе као важне. Завршна активност треба да створи услове за хеуристички разговор: У којим ситуација јесте оправдано и подобљавање и бојење истог текста? Ако не постоји оправдање за овакву радњу, какве последице су могуће?

Искошен текст: Наставник представља ученицима текст који садржи делове исписане у курзиву. Препушта ученицима да закључе када се користи овакав стил текста. Демонстрира технику искошавања текста. Налаже ученицима да отворе раније припремљен документ који садржи дијалог ликова наводећи да текст који представља управни говор треба да буде наглашен искошеним текстом.

Подвучен текст: Ученици добијају налог да отворе документ у коме се налазе реченице у којима је потребно да одреде главне реченичне чланове (субјекат, предикат) користећи познату нотификацију – субјекат се подвлачи једном, а предикат са две црте. Наставник демонстрира технику подвлачења текста представљајући различите линије којима је могуће подвући текст.

Обојен текст: Наставник демонстрира како се тексту мења боја. Ученици добијају налог да отворе документ у коме је потребно идентификовати врсте речи бојећи их одређеном бојом (именице – црвеном, глаголи – зеленом, итд.). Уколико остане времена, наставник може да укључи захтеве којим проверава да ли су ученици овладали свим раније представљеним техникама форматирања текста.

Слика у тексту: Наставник разговара са ученицима о текстовима које срећу у уџбеницима, новинама, часописима. Заједно долазе до закључка да у приказаним примерима слике представљају значајан елемент којим се доприноси разумевању текста. Наставник демонстриран уметање раније припремљене слике у текстуални документ. Показује ученицима како се одређује положај слике у односу на текст (поравнато са текстом или са преламањем текста: квадратно, збијено, кроз, врх и дно, иза текста, испред текста). Ученици прожебљавају приказане технике у датотеци коју је наставник за њих припремио и чувају текст у који су уметнули

одговарајуће слике.

Препоручени број часова: 6.

Пројектни задатак од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.

Циљ рада на пројектним задацима је да ученици у пару или мањој (хетерогеној) групи креирају дигитални текстуални документ у коме ће на технички и језички адекватан начин приказати податке о одређеној теми до којих су дошли на основу претраге на интернету. Пожељно је да избор тема пројектних задатака буде такав да рад на њима у што већој мери представља уједно и ситуацију за учење о некој теми из другог предмета.

При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. Најпримеренији је полуструктурирани тип пројекта у коме наставник укључује ученике, не само у давање предлога и избор тема, већ и у планирање и самостално остваривање, а за поједине ученике и вођство у одређеним деловима пројекта. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту.

Наставник осмишљава бар пет различитих тема пројектних задатака које су повезане са градивом које ученици уче, а које су погодне за додатно истраживање и продубљивање знања (нпр. Биљке/животиње мога краја; Историјски догађај у мом крају; Знаменита личност мога краја; Одговорно коришћење воде у мом домаћинству; Одговорно одлагање отпада у мом домаћинству). Такође, наставник подстиче ученике да самостално предложи теме које би волели да истраже и представе. Сваки од пројектних задатака подразумева: претраживање интернета, израду или прилагођавање одговарајућих слика и креирање текстуалног документа који садржи те слике.

Наставник представља теме пројектних задатака ученицима и подстиче их да одаберу онај која их највише интересује. Најављује им да ће радити у паровима или мањим (хетерогеним) групама на обради теме коју су одабрали. Заједно са ученицима наставник креира критеријуме за процену квалитета финалног продукта који са једнаком пажњом третирају његов технички и садржински аспект (није важно само како текст унет и форматиран, већ и шта је заиста тим текстом речено). Изузетно је важно да критеријуми буду доступни ученицима током читавог трајања израде пројектног задатка. Такође, наставник наглашава да је пожељно да ученици самостално креирају одговарајуће слике и уметну их у текстуални документ и да таква слика више вреди од оне која је преузета са интернета. Као последњу инструкцију, наставник налаже ученицима да замисле публику којој је документ који стварају намењен и да

прилагоде његов садржај циљној групи.

С обзиром на узраст ученика, наставник је и даље главни организатор активности који креира прилике у којима ће се самосталност ученика испољавати. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта.

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), али у овом случају циљна група су ученици млађих разреда школе.

Препоручени број часова: 13.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

Ученици настављају пројектни приступ настави и учењу припремајући и организујући школски догађај за ученике млађих разреда којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета.

Радећи у мањим (хетерогеним) групама, ученици креирају текстуалне документе који садрже слике примењујући научене технике рада са текстом и сликама. Почетак рада представља презентовање пројектне идеје – шта ће садржати документ који припремају и на који начин ће он допринети безбедности деце на интернету. По потреби, наставник благо усмерава ученике и пружа тражену помоћ.

По завршетку рада на изради докумената, ученици у сарадњи са наставником организују сусрет са млађим ђацима на коме им представљају резултате свог рада.

Наставник обезбеђује да се материјали које су ученици креирали и представили нађу на школском веб-сајту. Постављени материјали треба да буду слободни за преузимање и коришћење.

Препоручени број часова: 6.

Алгоритамски начин размишљања

Наставник омогућава ученицима да у специфичним окружењима за блоковско програмирање (попут code.org или petlja.org) решавају једноставне проблеме чије решавање захтева понављање (програмске циклусе) и гранање. Представља узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање и/или гранање и поставља ученицима питање: „Ако бисмо сложили блокове на овакав начин, шта би се њиховим извршавањем добило?”. Ученици аргументују своје одговоре и дебатују о тачности изнетих одговора. Наставник представља узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање и/или гранање, али и грешку. Саопштава ученицима сврху програма. Поставља питање: „Да ли блокови сложени на овакав начин доводе до описаног решења? Да ли је могуће поправити програм?”. Ученици износе предлоге решења и по потреби дебатују о њима.

Препоручени број часова: 3.

Без формалног увођења појма *променљива* и без инсистирања на дефиницијама, наставник представља ученицима једноставне програме који садрже променљиве.

– На самом почетку то треба да буду линијски програми који садрже блок *Питај и чекај* и блок *Одговор*, такви да је, на основу интеракције са програмом ученицима лако да предвиде садржај променљиве *Одговор* (нпр. програм који поставља кориснику неколико питања; програм који кориснику поставља питање *Како се зовеш?*, а онда му враћа одговарајућу поруку у којој наводи унето име).

Наставник треба да омогући ученицима да провере тачност свог предвиђања тако што ће им учинити садржај променљиве видљивим;

– Следећи корак треба да буде представљање програма који садрже променљиву и понављање (програмски циклус) (нпр. програм који од корисника тражи унос броја који ће одредити број понављања неке акције попут исцртавања кратке линије, квадрата и сл.);

– У наредном кораку наставник треба да представи програме који садрже гранање које зависи од интеракције са корисником (нпр. програм који захтева унос одговора на питање на основу кога ће вратити или поруку *Твој одговор је тачан* или поруку *Твој одговор није тачан*).

Наставник треба да помогне ученицима да креирају програме у којима се остварује интеракција са корисником коришћењем блокова *Питај и чекај* и *Одговор*. То практично значи да креирани програм треба да захтева од корисника да нпр. унесе неки број или реч и да на основу тог уноса изврши одговарајућу акцију (испише поруку, нацрта облик, репродукује звук). По могућности, ти програми треба да садрже понављање и/или гранање.

Препоручени број часова: 6.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећој мери корелирају са његовом природом):

– **самопроцена:** неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;

– **вршњачка процена:** ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу);

– **отворена питања:** знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању

њиховог разумевања конкретног концепта.

– Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа.

Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

Назив предмета	ЛИКОВНА КУЛТУРА		
Циљ	Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.		
Разред	Четврти		
Годишњи фонд часова	72 часа		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ОБРАДА/УТВРЂИВАЊЕ
– поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора; – изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама; – користи амбалажу и предмете за једнократну	КОМПОЗИЦИЈА	Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални. Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж, колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали.	28 + 22
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Хералдика – застава, грб, печат. Пиктограми. Споразумевање сликом.	2 + 2
употребу у стваралачком раду;		Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји.	

– примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији; – користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад; – тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела; – разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја; – учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити.	НАСЛЕЂЕ	Познати уметници и најзначајнија дела.	6 + 2
	СЦЕНА	Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.	6 + 4

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА КОМПОЗИЦИЈА

Појмове из теорије обликовања које су ученици до четвртог разреда упознавали кроз ликовни рад потребно је једноставно објаснити. Композиција је ликовна целина коју је створио човек. Свака целина се састоји из делова (елемената). Основни елементи композиције (ликовни елементи) су облик, линија, боја, текстура и светлина (валер). У природи можемо видети пределе и појаве које доживљавамо као композиције и елементе композиције (а који то нису). На пример, када севају муње, ми их видимо као мрежу линија која се грана од једне

или више ширих линија. Уколико наставник одабере овај пример, не треба да пропусти прилику да подсети ученике како да се понашају и заштите за време олује. Затим, да говори о цртању светлом, да покаже карактеристичан пример (Пикасови цртежи светлом из 1949. године), као и савремене оловке за цртање светлом (унети у претраживач: LED Light Drawing Pens). Када цртамо светлом, цртеж је, као и муња, привремен. Ако желимо да га сачувамо, потребно је да га неко фотографише док цртамо. Некада су уметници цртали и сликали само традиционалним материјалима и техникама. Светлост није била средство за рад, већ само услов за опажање. Када нема светлости не видимо облике, боје, линије, текстуре... Како се смањује светлост и боје предмета изгледају тамније. Светлина или валер је количина светлости у једној боји. Ученици могу да експериментишу додајући једној боји другу боју/боје да би је посветлили или потамнели. На ово објашњење може да се надовеже и објашњење бачене и сопствене сенке, затим, прича о односу светло-тамно на слици и принципу компоновања, контраст. У овом разреду се објашњава само контраст светлог и тамног. Великим контрастом постиже се драматичност. Ученици могу то једноставно да испробају. Уколико се учионица замрачи и батеријском лампом одоздо осветли лице ученика који прича неки измишљени догађај прича ће бити далеко интересантнија него када се прича под равномерним осветљењем. Ученици који користе рачунар и мобилне телефоне могу да подешавају контраст у апликацијама за обраду слике и да пореде ефекте који се на тај начин добијају.

Могуће је објаснити још неке принципе компоновања (доминанта, јединство), али не треба нудити потпуна објашњења на примерима из уметности, јер су превише сложена за овај узраст. За ученике је корисније делимично објаснити принципе компоновања на примерима из живота.

Организација композиције се и даље учи постепено. Ученици могу прво да креирају једноставну композицију распоређујући на папиру (или у апликативном програму за цртање) правилне (или правилне и неправилне) облике према замишљеној линији – хоризонталној, вертикалној или дијагоналној (елементи се могу распоређивати и другачије, али није пожељно ширити садржаје). Затим се постепено задају сложенији задаци који омогућавају да ученик размишља и да сам планира распоред елемената којим би ефикасно изразио своју замисао.

Напредним и заинтересованим ученицима/одељењу наставник може да понуди и друга објашњења. На пример, када посматрамо неки предео у даљини, видимо линију хоризонта која раздваја небо и земљу. Та линија је привид, али је ученици означавају на својим цртежима и сликама. Наставник може да говори о предњем и задњем плану (или предњем, средњем и задњем плану). Облици који се приказују у задњем плану су најмањи, јер их тако видимо у природи и окружењу. Даље објашњавање теоријских садржаја није пожељно, важније је да ученици развијају опажање.

До краја разреда ученици треба да испробају традиционалне технике које нису користили у претходним разредима. И даље се користе материјали за рециклажу (материјал за рециклажу се не купује само да би се користио на часовима Ликовне културе). Ученицима је потребно указати на озбиљно загађење планете пластиком и упутити их да избегавају производе у амбалажи која се тешко разграђује и рециклира.

Задаци обједињују активности ученика: развијање креативних идеја, организацију композиције и истраживање изражајних

могућности материјала и техника.

СПОРАЗУМЕВАЊЕ

Предлози који се односе на хералдику и пиктограме остварују се на интегрисаним часовима предмета Ликовна култура и Природа и друштво. Ученицима је потребно кратко објаснити значење и порекло симбола на грбу Србије. Потребно је да науче да читају знаке упозорења (општа опасност, високи напон, отров, опасност од пожара, клизав терен, ломљиво...), забране (забрањено фотографисање, забрањен прилаз, забрањено коришћење мобилних телефона, забрањено увођење кућних љубимаца...) и обавештења (школа, излаз, место у превозу резервисано за инвалиде или труднице, стаза за бицикле, дечје игралиште...).

Предлози који се односе на споразумевање сликом (у најширем значењу) не везују се за теоријске садржаје, већ за изражавање (емоција, маште, позитивних порука, доживљаја...). Важно је да ученици разумеју да се сликом могу саопштити различите информације, исто као и текстом. Наставник у току године поставља разноврсне захтеве. На пример, може да тражи од ученика да прикажу у раду шта знају о свакодневном животу у Средњем веку, шта мисле о брзој храни, како доживљавају пролеће, како би себе представили вршњацима са другог континента...

НАСЛЕЂЕ

Предлози који се односе на споменике природе и споменике културе у нашој земљи остварују се на интегрисаним часовима Ликовне културе и Природе и друштва. Ови часови могу да се допуне прављењем плаката или дигиталне збирке фотографија најлепших предела у земљи и најзначајнијих споменика. Уколико се прави дигитална збирка, ученици могу да претражују интернет на часу, према смерницама које даје наставник или код куће, у присуству одраслих. Такође, наставник може сам да учита фотографије са интернета и да заједно са ученицима направи ужи избор.

Уметничка дела имају функцију илустровања појмова који се објашњавају, а користе се и као подстицај (мотивација) за стваралачки рад. Међутим, потребно је и да ученици сазнају нешто више о одабраним уметницима (када су живели, како су изгледали, по чему су познати, где се чувају њихова најпознатија дела...). Наставник прави избор уметника и уметничких дела руководећи се значајем уметника/дела и садржајем дела који одговара узрасту ученика.

СЦЕНА

Наставник једноставно објашњава појмове, иако објашњења неће бити потпуна. *Сцена* је простор где се одржавају представе, концерти, снимају филмови и ТВ програм (емисије, серије, рекламе, музички спотови...). *Сценографија* је дизајн сцене. *Сценограф* је уметник који смишља изглед сцене. Сцена може да се постави на отвореном или у затвореном простору (наставник може да разговара са ученицима о томе како се бирају локације, шта може да буде важно за постављање сцене на отвореном). Ученици треба да добију елементарне информације о фазама рада. Сценограф прво сарађује са режисером и упознаје се са делом које се изводи. Затим израђује нацрте за сцену и сарађује са дизајнером светла, костимографом, мултимедијалним уметницима, тимовима који израђују кулисе,

реквизите, маске, перике, шминку... Најважније што ученици треба да сазнају је да се сценографија креира тимски, да је за рад неопходно знање о елементима композиције и компоновању, да често нема довољно средстава да се сцена обликује како је замишљено. Тада је неопходно да чланови тима/тимова испоље креативност и да обликују сцену користећи материјале који су им доступни, да заједно осмисле како ће направити неки елемент сцене или специјални ефекат. Специјални ефекти могу бити механички (на пример, вештачки дим, магла, снег...) и креирани дигиталном технологијом. Практични рад се планира као пројекат или радионица. Циљ учења је развијање креативних идеја и вештине сарадње.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи...);
- однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...);
- однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...);
- разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...);
- повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...);
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- организација композиције (у складу са својом идејом примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о простору, перспективи, пропорцијама, правцу, смеру...);
- вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...);
- употреба техника и средстава (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала; користи дигиталну технологију као помоћно средство у раду; обликује рад у одабраном апликативном програму)...

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка.

Самопроцена радова је вербална и писана. Најефикаснија је метода 3, 2, 1. Ученик сам припрема листић на коме уписује име, презиме, датум и назив рада. Затим кратко наводи: 3 ствари које сам научио на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио, 1 ствар

која ми није јасна или питање које бих поставио. Када се разговара о ликовним делима ученик пише: 3 речи којима бих описао дело, 2 ствари које ми се највише допадају на делу, 1 ствар коју не разумем. Када се разговара о уметнику: 3 ствари због којих је уметник значајан, 2 дела која ми се највише свиђају, 1 питање које бих поставио уметнику. Када се ученик ликовно изражава: 3 ствари о којима сам размишљао током рада, 2 ствари које ми се свиђају на мом раду, 1 ствар коју бих променио. Или: 3 речи којима бих описао свој рад, 2 разлога због којих је мој рад оригиналан, 1 ствар коју бих урадио другачије. Важно је да ученик не наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање или да дође до бољих идеја. Ученике је потребно навикавати да листиће попуњавају брзо. Понекад је најважније оно чега се првог сете. Наставник може да прилагођава методу у складу са типом активности/задатка или да осмисли другачије чек-листе.

Назив предмета	МУЗИЧКА КУЛТУРА		
Циљ	Циљ учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.		
Разред	Четврти		
Годишњи фонд часова	36 часова		
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ОБРАДА/ УТВРЂИВАЊЕ
– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – препознаје народну и уметничку музику; – опише улогу музике у медијима; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; – уочи контраст и понављање у музичком делу; – пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Композиције различитог карактера. Елементи музичке изражајности (инструмент, глас, мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Вокална и инструментална музика (композиције домаћих и страних композитора). Дела фолклорне традиције српског и других народа. Музичка прича. Музика у служби других медија. Музички бонтон. Музика и здравље.	

– примени изражајне музичке елементе; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст; – изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају;			12 + 4
– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – коментарише своје и туђе извођење музике; – самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације; – учествује у школским приредбама и манифестацијама.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музичке игре (дидактичке). Певање песама различитог садржаја и карактера по слуху. Певање и свирање песама из нотног текста. Свирање песама по слуху на дејим инструментима и/или на другим инструментима. Народни инструменти нашег и других народа. Музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дејим инструментама и на алтернативним изворима звука. Динамика (крешендо, декрешендо). Темпо (<i>Andante. Moderato. Allegro</i>). Боја (различити гласови и инструменти).	3 + 2

		Трајање (цела нота и пауза. нота четвртине са тачком). Савладавање тонске висине и солмизације у обиму ce^1-ce^2. Тактирање у 3/4 и 4/4 такту. <i>Це-дур</i> лествица. Репетиција, прима и секунда волта.	
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Једноставна ритмичка и мелодијска пратња. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Звучна прича на основу познатих музичких садржаја, звучне ономотопеје и илустрације на краћи литерарни текст (учење у контексту). Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање мелодије на одабрани текст.	10 + 5

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Процес учења базира се на избору најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут *увек* слуша у целини (демонстративно слушање), са унапред постављеним задатком за слушање музике – уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музицирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно, у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (аналитичко слушање). Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника

и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела.

Музика у служби других медија (примењена музика – по избору)

Улога музике је важна у подвлачењу драмске радње. Изражајна музичка средства (динамика, темпо, агогика, мелодијска и ритмичка кретања) су важан чинилац тумачења драмске радње и карактерних особина главних актера. Потребно је код ученика развијати способност уочавања међусобне условљености музике и покретне слике.

ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА ЗА СЛУШАЊЕ

Химне

Државна химна

Светосавска химна

Школска химна

Народне песме и традиционалне децје игре

Ој, девојко, душо моја

Ој, јабуко тедена!

Дођи, Миле, у наш крај

Маглица се пољем повијала

Чобан тера овчице

Лападу (децје игра из Финске)

Тита, тита лобода (традиционална народна децја игра)

Пљескалица (традиционална народна децја игра)

Песме домаћих и страних аутора

Александар Кораћ, *Дете није дете*

Драгана Михајловић Бокан, *Протестна песма*

Хор Колибри, *Десет љутих гусара*

Хор Колибри, *Бора из суседног шора*

Група аутора (Влада Алексић, Љуба Нинковић, Милорад Мандић), *С' оне стране дуге*

Владимир Шаински, *Крокодил Гена*

Војин Комадина, *Незгода*

Војин Комадина, *Опера Мачкин дом*

Микан Обрадовић, *Добро вече, комишнице*
Никола Греговић, *Моја бака*
Антон Погачар, *Крушка*
Јапанска децја песма, *Шушти, шушти бамбусов лист*

Страни композитори

Јохан Себастијан Бах, *Арија*
Фредерик Шопен, *Полонеза А-дур*
Фредерик Шопен, *Валцер а-мол*
Сен Санс, *Карневал животиња (Пијанисти. Кукавица. Дугоухе личности. Финале)*
Петар Иљич Чајковски, *Годишња доба*
Сергеј Рахмањинов, *Италијанска полка*
Сергеј Прокофјев, *Пећа и вук*
Јохан Штраус, *Трич трач полка*
Јохан Штраус, *Радецки марш*
Јохан Штраус, *На лепом, плавом Дунаву*
Николо Паганини, *Капричо бр. 9*
Андре Гретри, *Магарац и кукавица*
Лирој Андерсон, *Санкање*

Примењена музика

Никола Херцигоња, *Шапутање*, <https://www.youtube.com/watch?v=5q1LS5Zbzrs>
Петар Иљич Чајковски, *балет Лабудово језеро, Игра малих лабудова*, <https://www.youtube.com/watch?v=Xd2nTXsivHs>
Петар Иљич Чајковски, *балет Криво Орашчић, Игра шећерне виле*, <https://www.youtube.com/watch?v=mQqbnMSm2aQ&t=4s> и
<https://www.youtube.com/watch?v=qC3ZIV0ppAc>
<https://www.youtube.com/watch?v=4t0jDUQ2aJ4>

Волфганг Амадеус Моцарт, *Француска песма*, <https://www.youtube.com/watch?v=TXhazjvazRs>
Жорж Бизе, *Кармен свита, Цигански плес* <https://www.youtube.com/watch?v=eA7Y5bWVDzI>
Ђоакино Росини, *опера Севиљски берберин, Арија Фигара*, <https://www.youtube.com/watch?v=mP5bXCVxSp0>
Жорж Бизе, *опера Кармен, Марш уличних дечака* <https://www.youtube.com/watch?v=JctVMYvH9KY>
Пол Дика, *Чаробњаков ученик*, <https://www.youtube.com/watch?v=cqyVZK5yN1E>
Јохан Штраус, *На лепом, плавом Дунаву*, <https://www.youtube.com/watch?v=F7fj1BtJJf8>
Камиј Сен-Санс, *Карневал животиња – Фосили*, <https://www.youtube.com/watch?v=Hlec1tmddHI>
Хенри Манцини, *Пинк пантер...* (бумвекери), <https://www.youtube.com/watch?v=cG0jprCQ6Ak>
Џон Вилијамс, *филм Хари Потер, Дијагонална улица*, <https://www.youtube.com/watch?v=z-WEzhyc3DY>

Мапет шоу, *На лепом, плавом Дунаву*, <https://www.youtube.com/watch?v=jd8nfEdo59I>

Елтон Џон, Краљ лавова, *Круг живота*, https://www.youtube.com/watch?v=8zLx_JtcQVI

Кристијан Коскинен, филм *Мавка*, *Шумска песма*, <https://www.youtube.com/watch?v=effkoBQqm7g>

ИЗВОЂЕЊЕ

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија се дугорочно памћење и fine моторичке радње. Посебна пажња усмерена је на тактирање. Тактирање двочетвртинског такта треба да проистекне из имитирања покрета доле–горе, трочетвртинског доле–десно–горе (ако се тактира десном руком) итд. Нагласити ученицима да покрети не смеју бити прешироки и да се рука не диже изнад главе и сл.

Певање

У раду са ученицима, наставник треба да обрати пажњу на став тела, правилно дисање и мимику лица. Треба инсистирати на интонативној и ритмичкој усклађености, добром фразирању и одговарајућој динамици. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја.

Уз певање песама ученици могу да се изражавају и једноставнијим кореографијама.

Избор песме треба да буде примерен узрасту ученика и њиховим интересовањима (тематика, ритмичка конструкција, форма, артикулација мелодијских скокова, садржај, мелодија и ритам). Вежбе правилног дисања и говорне артикулације треба да претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити.

Песме се обрађују у тонском опсегу од *ха* до *це*². Це-дур лествицу обрадити након поставке свих тонских висина. Током обраде Це-дур лествице наставну активност усмеравају на уочавање звучности тонског рода и на поступан тонски низ који преовлада у лествици (инструктивни пример песме *До, нам жели добар дан*). Појмове ступањ, степен и полустепен усвојити обрадом песама/инструктивних примера.

Свирање

Свирање се реализује на дечјим и алтернативним инструментима. Избор инструмената зависи од музичког садржаја.

Примери ритмичке и мелодијске пратње могу бити:

- извођење једноставнијих ритмичких аранжмана;
- извођење дводелне, троделне и четвороделне мере;
- свирање једноставних мелодијских аранжмана у дводелном, троделном и четвороделом такту.

Једноставне композиције, дечје песме и модели за певање могу се користити и као примери за свирање. У извођењу инструменталних аранжмана ученике делити у две или три групе.

ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА ЗА ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ

Химне

Државна химна

Светосавска

химна Школска

химна

Народне песме и традиционалне дечје игре (уз певање)

Кад се Ђира оженио

Лепо ти је рано уранити

Чобан тера овчице

Банаћанско коло

Пљескалица

Тита, тита, лобода

Ајд' на рогаљ, момче

Лепо ти је рано уранити

У ливади под јасеном

Поранила девојчица

Дечје песме

Фрањо Лучић, Полустепен

А. Власак, Лествица

Никола Херцигоња, Мали ђачки валцер

Војислав Илић, Певајмо

Срђан Барић, Срећна Нова година

Арсен Дедић, Кад би сви људи на свету

Божидар Станчић, Данас

Врапчићи, Ти и ја

Песма из Енглеске, На слово

Моцарт, Блистај, блистај

Карл Орф, Композиција за два металофона

В. Вукадиновић, Сладолед

Ричард Роцерс, Солмизација (песма из филма „Моје песме, моји снови”)

Војкан Борисављевић, Мени су просто сипали знање

Хор Колибри, Тамбурица 5 и Бора Дугић, На леду

Хор Колибри, *Бака и они други*
Непознати аутор, *Завичају мој*
Бранко Милићевић, *Ласте*
Бранко Милићевић, *Добар друг ти вреди више*
Божидар Станчић, *Полазак у школу*
Војкан Борисављевић *Генерале, сило љута*
Милоје Милојевић, *На ливади зеленој*

Музичке игре

Миодраг Илић Бели, *Шта да раде дланови*
Веселјак (бројалица)

Пошла кока на пазар (бројалица)

Бим бам (тапшалица) <https://www.youtube.com/watch?v=DScgmrHv6wg>

Маријана Симић, *Седам* (тапшалица) <https://www.youtube.com/watch?v=5y0sVCmMX0k>

Форте, пиано <https://www.youtube.com/watch?v=IUyEvCly8Fo>

Свирање на дечјим инструментима

Народна из Србије, *На крај села жути кућа*

Народна из Србије, *У Милице*

Македонска народна песма, *Дафина*

Народна из Србије, *Веселјак*

Народна из Србије, *Пошла кока на пазар*

В. Вукадиновић, *Сладолед*

СТВАРАЛАШТВО

Дечје музичко стваралаштво подстиче музичку машту, утиче на развој стваралачког мишљења, продубљује интересовања и тако доприноси квалитетнијем остваривању позитивних исхода наставе.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- осмишљавање једноставне кореографије;
- израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала;
- стварање једноставне ритмичке и мелодијске пратње;
- музичке импровизације;
- музичка питања и одговоре;

- музичку допуњалку;
- компоновање мелодије на задати текст;
- одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни.

Сви видови музичког стваралаштва реализују се искључиво по слуху, без записивања.

Назив предмета	ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ		
Циљ	Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.		
Разред	Четврти		
Годишњи фонд часова	108		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ОБРАДА/ УТВРЂИВАЊЕ
– примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – правилно држи тело; – самостално коригује неправилно држање; – правилно подиже, носи и спушта терет; – изведе кретања, вежбе и	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности. Моторичке вештине и игре у развоју моторичких способности	0 + 6

саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи терминологију вежбања; – поштује правила понашања на вежбалиштима; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – поштује и примени правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа;	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Атлетика	Технике трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником. Тробој.	9 + 19
– прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – прати промене у сопственој тежини и висини; – сагледа резултате физичких способности; – препозна здравствено стање када не треба да вежба; – примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама; – уредно одржава простор у коме живи и борава;		Спортска гимнастика	Основни садржаји Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови (прескок разношка). Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе са променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди. Проширени садржаји Вежбе на тлу:	13 + 15

– увиди значај правилне исхране за вежбање; – повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета и кретања; – користи научена вежбања у рекреацији породице; – правилно реагује у случају повреде у школи; – вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.			– летећи колут из места. – састав.	
		Основе тимских, спортских и елементарних игара	Мини–рукомет. Футсал – „мали фудбал”. Основни елементи кошарке и мини-кошарка. Основни елементи одбојке. Јацент.	13 + 15
		Плес и ритмика	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази.	6 + 8
		Полигони	Полигон у складу са реализованим	0 + 4

			моторичким садржајима.	
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња	Основна правила вежбања. Основна правила мини- – рукомета, фудсала, кошарке, мини- кошарке и одбојке. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз, толеранција).	На свим часовима
			Значај вежбања у	

			породици. Вежбање у слободно време.	
		Здравствено васпитање	Правилно држање тела и здравље. Значај вежбања за правилан рад срца и плућа. Мишићи и зглобови тела. Хигијена простора за вежбање. Исхрана и вежбање. Значај лекарских прегледа за вежбање. Поступање у случају повреде (обавестити наставника и др.).	На свим часовима

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

При планирању вежбања у припремној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима треба примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежбања. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и

оптимализацији интензитета рада.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге:

- без реквизита и са реквизитима,
- на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости:

- без реквизита и са реквизитима,
- уз коришћење справа.

3. Развој издржљивости:

- трчање и спортске игре (мини-рукомет, фудсал, мини-кошарка),
- елементарне игре,
- вежбање уз музику,
- плес.

4. Развој координације:

- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима,
- развој координације применом садржаја из атлетике, гимнастике и спортских игара.

5. Развој брзине и експлозивне снаге:

- трчање са убрзањем,
- штафетне игре,
- примена елемената спортских игара.

Вежбе је неопходно изводити максималним брзином из различитих почетних положаја на одређени знак – старт из различитих положаја.

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

1. Атлетика

Поновити различите варијанте ходања и трчања из претходних разреда.

Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена, трчање преко препрека, трчање са променом ритма, трчање са променом правца и смера, брзо трчање са стартом из различитих почетних положаја, одељенско такмичење трчање на 60 m, елементарне игре са трчањем.

Спринтерско трчање: вежбе технике трчања (ниски скип, високи скип, бацавање потколенице, итд.), ниски старт и фазе трчања.

Истрајно трчање: вежбе технике кроз континуирано трчање.

Скок удаљ – основни елементи згрчне технике.

Бацање лоптице удаљ: усвајање вежбе у целини.

Техника бацања „вортекса”.

Скок увис прекорачном техником. Обучавање технике врши се у целини, а по потреби рашчлањивањем на фазе.

Одељењско такмичење у тробоју – бацање лоптице на резултат (мерење дужине бацања), трчање 60 m, скок увис на резултат (мерење висине прескока).

2. Спортска гимнастика

Основни садржаји

1. Вежбе на тлу:

- колут напред из упора стојећег опружених ногу,
- колут напред преко препреке,
- два повезана колута назад,
- став на лопатицама – „свећа” – опружање и издржај
- мост из лежања на леђима,
- вага претклоном и заножењем,

- став на шакама,
- припремне вежбе за прамет упором странце „звезда”,
- комбинације две и више савладаних вежби,
- састав од научених елемената.

Проширени садржаји

Пример састава:

Из става спетног истовремено заручити обема рукама и предложити левом ногом; враћање у почетни став; истовремено предручити обема и заножити десном; враћање у почетни став; истовремено одручити обема и вага; усправ; колут напред до чучња; кроз поваљку назад до свеће; поврат назад до чучња; усправ. чеони круг са скоком за 90^0 или 180^0 .

Летећи колут из места.

Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.

2. Прескок – специфичне припремне вежбе:

- суножни одскок и доскок на повишену површину,
- на одскочној дасци (држећи се за руке помагача) узастопни суножни скокови,
- са неколико корака залета једноножни одскок испред даске, доскок суножно на даску, одскок, фаза лета и доскок,
- упором о козлић неколико узастопних одскока са подизањем кукова (суножно и са разножењем, доскок на даску суножно уз помоћ испред и иза справе),
- прескок разношка (козлић висина 110 cm).

3. Вежбе у вису и упору и променама висова и упора (одређене вежбе се могу реализовати и на другим погодним справама, уколико су безбедне).

- вратило или двовисински разбој – прилагодити висину: наскок у вис предњи, померања улево и удесно. њихање у вису,
- наскок у упор предњи на различитим справама. померања у упору,
- дочелно вратило или нижа притка разбоја: узмак корацима уз косу површину или замахом са повишене површине до упора предњег активног,
- паралелни разбој: упор, њих, предњихом упор разножно пред рукама,

– дохватни кругови, вратило или притка разбоја: суножним одривом вис узнето (кроз згиб – уз помоћ), спуст напред до суножног става (кроз згиб, уз помоћ).

4. Вежбе равнотеже: шведска клупа и ниска греда

– лицем према клупи – греди бочно: залет и одразом једне ноге наскок у став на другој нози, слободном заножити,

– различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем, различити начини ходања уназад,

– суножни скок и доскок на место одскока,

– издржаји на једној нози са различитим положајима слободне ноге,

– окрети на греди усправно, у чучњу за 90^0 и 180^0 ,

– саскок згрчено,

– са шведског сандука кораком на високу греду, различита ходања у складу са способностима ученика. саскок пруженим телом на високо наслагане струњаче (уз надзор и помоћ наставника).

3. Основе тимских и спортских игара

3.1. Мини-рукомет

– Додавање лопте једном руком у месту и кретању.

– Хватање лопте обема рукама у висини груди у месту и кретању.

– Вођење лопте левом и десном руком (у месту и кретању).

– Шутирање из места и кретања – бочни и чеони шут.

– Шутирање из скока.

– Тактика – игра „човек на човека”.

3.2. Футсал – „мали фудбал”

– Додавање лопте у месту различитим деловима стопала.

– Примање лопте унутрашњим делом стопала.

– Додавање и примање лопте у кретању (дупли пас).

– Шут различитим деловима стопала.

– Игра на два гола.

3.3. Кошарка – мини-кошарка

– Вођење лопте једном и другом руком месту и кретању.

– Хватање и додавање лопте на различите начине у месту и кретању.

– Шут на кош.

– Двокорак.

– Игра на један кош.

– Мини-кошарка – игра на два коша.

3.4. Одбојка

– Одбијање лопте прстима и чекићем.

– Доњи (школски) сервис са мање удаљености.

– Игра са упрошћеним правилима.

3.5. Јацент

– Игра са упрошћеним правилима.

4. Плес и ритмика

– Вежбе са вијачом

Њихање вијачом у бочној равни (једном и другом руком, обеа рукама) напред-назад, кружење, отворити вијачу у предручењу, два суножна поскока са међупоскоком, два суножна поскока без међупоскока са окретањем вијаче напред, а затим четири поскока са ноге на ногу. Поновити вежбе са окретањем вијаче уназад.

– Вежбе са лоптом

Кружење са лоптом у чеоној и бочној равни обеа рукама и једном руком. из одручења зибом почучњем, прехват лопте у предручењу и зибом почучњем до одручења (лопта у другој руци).

Бацање и хватање:

- у задатом ритму у месту и кретању,
- са почучњем,
- са окретом за 180°.
- Народно коло „Моравац”.
- Народно коло из краја у коме се школа налази.

5. Полигони

Полигони се примењују након неколико обрађених тематских целина (наставних тема или области) и састављају се од усвојених вежби у складу са условима за извођење наставе.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме *Култура вежбања и играња* и *Здравствено васпитање*.

Култура вежбања и играња

У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежбања и упознати их са утицајем примењених вежби на организам. Упознати ученике са основним правилима мини-рукомета, кошарке, мини-кошарке, фудсала и одбојке.

Подсетити ученике на правила понашања која важе у просторима за физичко вежбање, како у школи, тако и ван ње. Истицати неопходност поштовања правила понашања током игре и вежбања.

Развијање свести о потреби чувања својих и туђих ствари, справа и реквизита које се користе.

Упућивати ученике да информишу родитеље о вежбању током наставних и ваннаставних активности.

Указивати на значај вежбања и подстицати ученике на вежбање у слободно време.

Навивавати ученике да приликом игре или такмичења уважавају све учеснике у игри, њихова постигнућа и међусобне разлике.

Здравствено васпитање

На начин прилагођен ученику објаснити повезаност интензитета вежбања и вредности пулса. Мерити пулс на вратној артерији.

Објаснити значај правилног дисања при вежбању, као и утицај вежбања на правилан развој кардиореспираторног система. Проширити ученичка знања из претходних разреда о правилној исхрани и вежбању.

Редовна провера здравља и вежбање.

Препознавање основних врста повреда (посекотина, одеротина, ударац...) и указивање на важност правовременог обавештавања наставника, родитеља и других одраслих у случају повреде.

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа – унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада.

Избор дидактичких облика рада треба да буде у функцији ефикасне организације и интензификације часа, у циљу достизања постављених исхода.

У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује на грешке и исправља их.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања*, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата:
- вежбање у адекватној спортској опреми;
- активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања;
- вежбање и играње у слободно време;

– приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита;

Назив предмета	ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК				
Циљ	Циљ наставе и учења енглеског језика у основном образовању и васпитању је сте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.				
Разред	Четврти				
Годишњи фонд часова	72				
Бр.	НАСТАВНА ТЕМА	НАСТАВНИ ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА	ПРОЦЕНА И ПРОВЕРА ПОСТИГНУЋА	МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ / КОРЕЛАЦИЈА
1	Introduction	– поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих; – поставља једноставнија питања личне природе; – у неколико једноставнијих везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о	CJ1.OO.O.1.1. CJ1.OO.O.2.1. CJ1.OO.O.3.1. CJ1.OO.O.1.2. CJ1.OO.O.1.3 CJ1.OO.O.1.4. CJ1.OO.O.3.12 CJ1.OO.O.3.13. CJ1.OO.O.3.14. CJ1.OO.O.3.15. CJ1.OO.O.3.16. CJ1.OO.C.1.1. CJ1.OO.C.2.1. CJ1.OO.C.3.1. CJ1.OO.C.1.2	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, и различите технике формативног оцењивања.	Компетенција за учење, одговоран однос према околини / Матерњи језик Грађанско васпитање, Математика, природа и друштво
2	The World	информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о	CJ1.OO.C.1.7. CJ1.OO.O.2.2.	Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у	Сарадња/ Матерњи језик Грађанско васпитање Природа и друштво

		приватности и поверљивости; – разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета; – разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих; – саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење; – разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин;	CJ1.OO.O.2.3. CJ1.OO.O.3.2. CJ1.OO.O.3.17 CJ1.OO.O.1.5. CJ1.OO.C.3.2. CJ1.OO.C.3.12. CJ1.OO.O.3.4. CJ1.OO.O.3.5. CJ1.OO.O.1.4. CJ1.OO.O.3.7. CJ1.OO.O.3.8. CJ1.OO.C.3.9. CJ1.OO.C.3.4. CJ1.OO.C.3.7. CJ1.OO.O.1.4. CJ1.OO.O.2.4. CJ1.OO.C.3.16. CJ1.OO.C.3.12. CJ1.OO.C.3.17. CJ1.OO.H.1.1. CJ1.OO.H.2.1 CJ1.OO.H.3.1.	паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти. Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти. Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти. Тест.	
3	My Family	упозорења и реагује на њих; – саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење; – разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин;		Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Компетенција за учење, дигитална компетенција, естетска компетенција/ Матерњи језик Природа и друштво Грађанско васпитање
4	School Life	– упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење; – упути кратке и једноставније молбе; – исказе и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;		Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти. Тест.	Компетенција за учење, одговоран однос према околини/ Матерњи језик Природа и друштво, Грађанско васпитање
5	Our Pets	једноставан начин; – разуме једноставније исказане честитке и одговори на њих;		Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у	Одговоран однос према другима и околини, дигитална компетенција, креативност/ Матерњи језик Природа и друштво

				паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти. Тест.	
6	My Things			Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти.	Одговоран однос према другима и околина / Матерњи језик
7	Active Life			Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти. Тест.	Одговоран однос према здрављу, дигитална компетенција, естетска компетенција/ Матерњи језик, Физичко васпитање и спорт
8	Daily Routines			Посматрање и праћење, усмена провера кроз	Компетенција за учење, одговоран однос према здрављу, естетска компетенција/

				играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти. Тест.	Матерњи језик Природа и друштво Грађанско васпитање
9	Free Time			Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања, ученички радови/пројекти. Тест. Усмена провера знања.	Одговоран однос према околини, дигитална компетенција, решавање проблема/ Матерњи језик, природа и друштво

ОБЛАСТ/ТЕМА		МЕСЕЦ (часова по теми за одређени месец)										Обрад а	Остал и типови часова	Свега
		IX	X	XI	XI I	I	II	III	IV	V	VI			
1.	Introduction	4										/	4	4
2.	1. The World	5	1									3	3	6
3.	2. My Family		7	3								4	6	10
4.	3. School life			5	2							3	4	7
5.	4. Our Pets				7	3						3	7	10

6.	5. My Things						7					3	4	7
7.	6. Active life							9	1			3	7	10
8.	7. Daily routines								4	4		3	5	8
9.	8. Free time									4	6	2	8	10
Укупно		9	8	8	9	3	7	8	5	8	6			72

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерен ка исходима указује на то шта је ученик у процесу комуникације у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ постепено води наставника од исхода и комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике у атмосфери заједништва и међусобне сарадње;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке, укључујући њене културолошке и васпитне елементе, као и елементе социјализације;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива на социјалној интеракцији у учионици и ван ње, и спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом и без детаљних

граматичких објашњења, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.

Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање програма као скупа динамичних, заједнички припремљених и прилагођених задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ новим идејама и њихово прихватање, као и креирање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- наставни материјали представљају један од извора активности и треба да буду праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче развој когнитивних способности ученика (планирање, запажање, анализа, вредновање, закључивање итд.);
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто, а нарочито на nižем узрасту треба користити интернационализме и речи које су им познате, као и визуализацију као средство семантизације.

Технике/активности

Током часа препоручује се динамично смењивање техника/активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори / затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање).

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим / не волим, компарације...).

Решавање „проблем-ситуација” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

На избор стратегија за унапређивање и увежбавање језичких вештина у настави страног језика у четвртом разреду основне школе утичу, пре свега, психолошки и когнитивни фактори, карактеристични за наведени узрастни период. У првом и другом разреду учење страног језика било је аудио-вербалног карактера, засновано на имитацији и репродукцији онога што ученици чују од наставника (или са аудио записа). Од четвртог разреда се уводе активности које омогућавају веће когнитивно укључивање ученика. Ученик на овом узрасту страни језик користи у комуникацији и у ситуацијама које су блиске његовим интересовањима, показујући креативност, оригиналност у одговорима, активан однос према наставним садржајима. Одабиром одговарајућих стратегија за унапређивање и увежбавање језичких вештина осигурава се континуитет у развијању вишејезичности и достизању виших нивоа језичке компетенције релевантних и неопходних за даље школовање, живот и рад.

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких активности у комуникативним ситуацијама, важно је да се оне у настави страних језика континуирано и истовремено увежбавају. Настава страног језика у четвртом разреду основне школе подразумева индуктивно усвајање граматичких и лексичких садржаја, како у усменом, тако и у писаном контексту. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем учења страног језика.

Ученици су већ навикли да сва упутства у настави која се често понављају буду на страном језику. Сложенија упутства, нарочито она за која наставник процени да су тежа за разумевање, могу се у почетку давати паралелно на страном и на матерњем језику. Принцип очигледности

треба да буде широко заступљен на овом узрасту. За најважније комуникативне садржаје препоручује се учестало понављање ради лакшег и бржег меморисања и стицања поуздања за самостално коришћење језика. У том смислу, пожељне су вежбе говорне продукције с варијацијама модела у којима се мењају и комбинују лексички и граматички садржаји уз постепено усложњавање. Подстицање интеракције с другим ученицима реализује се као вид медијације и укључује давање једноставнијих упутстава на страном језику (нпр. питај друга или другарицу; одговори на питања друга/другарице).

Ученици се оспособљавају за комуникативне функције наведене у програму за дати ниво учења, при чему предложени језички садржаји служе као препорука и могу бити замењени сличним садржајима или проширивани у складу са расположивим наставним материјалом, као и потребама и интересовањима ученика.

Неопходно је приликом пажљивог планирања наставе увек имати у виду узраст ученика и њихове индивидуалне карактеристике. Неки ученици су интровертни, неки екстровертни, уче различитом брзином и на различите начине – свим чулима, имају различите потребе и интересовања. Упутно је да час почне неком кратком игром загревања која би позитивно утицала на развијање способности пажње, концентрације и памћења, као и да се активности смењују одговарајућим логичним редоследом и да трају од 5 до 15 минута.

ПРЕЗЕНТОВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ САДРЖАЈА

С обзиром на различите стилове учења, разноврсност активности кључна је реч за презентовање нове лексичке грађе. Важно је да уважавамо предзнања ученика, јер нам она могу бити добра основа за рад и лакше разумевање теме.

Визуелна наставна средства идеална су за увођење и увежбавање вокабулара.

Пантомима (као врста драмских техника), као и метода потпуног физичког одговора, веома су омиљене и ефикасне, не само на овом узрасту већ и касније. Нарочито су погодне за ученике кинестетичког стила учења (превођење изговорене речи у покрет и обрнуто). Ове технике су погодне за увођење и увежбавање свих врста речи.

Одговарајући контекст (приче у сликама, песме, игре и сл.) битна је претпоставка успешног усвајања вокабулара, као и језика уопште. Усвајање лексике биће утолико ефикасније уколико се остварује у јасном ситуационом контексту. Треба водити рачуна о примереном лексичком минимуму током једног школског часа.

Дијалошки модели веома су ефикасни за развијање говора. Овладавање дијалогом се почиње од једноставније упитно-одговорне форме. Добро организован дијалог представља снажан подстицај за учење и напредовање, нарочито ако се има у виду да се учење страног језика одвија изван

аутентичне говорне средине. Наравно, потребно је обезбедити одговарајући контекст, симулирати ситуацију која би одговарала аутентичној говорној средини, и која ће и стидљивијим ученицима омогућити да се охрабре и проговоре. Дидактичке игре попут „У продавници“, „У библиотеци“ и сл. представљају стимулативно средство за извођење динамичких, језичких и комуникативних вежби.

Пројектне активности повећавају мотивацију јер пружају избор ученицима да одговорно у пару или у групи решавају задатак на свој начин у договору са другима, развијајући и јачајући одређене социјалне компетенције. Пројекат је погодан за рад у одељењима мешовитог састава, има лични печат, подстиче кооперативни рад и завршава се увек неком врстом презентације како резултата, тако и процеса рада.

Драмске активности омогућавају ученицима да користе језик у одговарајућем контексту и тако „оживљавају” његову употребу. Њихов потенцијал огледа се, између осталог, и у томе што:

- ученици не само да уче страни језик на забаван начин, већ кроз интеракцију и различите улоге које преузимају сагледавају ствари из различитих углова (што доприноси развоју критичког и дивергентног мишљења);
- ученици сарађују и усвајају језик кроз смислену интеракцију на циљном језику и развијају све потребне вештине – когнитивне, комуникативне и социјалне;
- сви могу да учествују – свако добија улогу коју може да „изнесе” те су зато погодне за рад у одељењима мешовитог састава;
- одговарају свим стилима учења – визуелни виде, аудитивни чују, кинестетични се изражавају кроз покрет;
- подижу мотивацију и самопоуздање;
- оријентисане су на ученика – наставник има мање доминантну улогу;
- развијају машту и креативност код ученика.

Пожељно је да се драмске активности попут играња улога, мини скечева, луткарских мини представа, импровизација и прича из стварног живота што више користе у настави, не само на овом узрасту, већ и касније.

Код увежбавања читања на овом узрасту препоручује се гласно читање текстуалних врста дијалошког карактера које је блиско говору и представља ефикасно средство за развијање опште језичке компетенције. Наративне текстуалне врсте захтевају читање у себи, чији је циљ

издвајање информација из прочитаног текста. У циљу развоја разумевања прочитаног текста могу се применити и различите стратегије и технике усвајање и проширивање лексике коришћењем конвенционалних и електронских дидактичких средстава.

Писање је тесно повезано са говором. За увежбавање писања могу се користити различите фонетско-ортографске игре (нпр. на задато слово ученици пишу што више речи); ортографске игре (нпр.: исписивање речи са изостављеним самогласницима/сугласницима, где ученици имају задатак да попуне празна места и правилно напишу задате речи; наставник изговори једну реч, а ученици добијају задатак да напишу што више речи које почињу сваким словом речи коју је изговорио наставник); игре за развој писања (Погоди реч! – ученицима се даје текст на познату тему у коме недостају неке речи, а њихов задатак је да се досете које речи треба уметнути, при чему се уписивање може обављати и појединачно и групно).

Социокултурна компетенција, као скуп знања о свету уопште, сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији се језик учи у учењу страног језика је веома значајна јер су та знања потребна за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између средина, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене. Дакле, постепеним увођењем социокултурних садржаја на најнижем нивоу (поздрављање, певање пригодних празничних песама и сл.) доприноси се развоју интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Граматички садржаји се на овом узрасном нивоу не обрађују експлицитно. Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (примењујући елементе граматике који су неопходни за успешно остваривање комуникативне функције). У процесу наставе страног језика треба тежити томе да се граматика усваја путем језичких активности слушања и говора, према јасно утврђеним циљевима, исходима и стандардима наставе страних језика.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења.

За ученике који у редовној настави теже савладавају делове програма, организује се допунска настава. Наставник треба благовремено да уочи све недостатке у знању ученика и предузме мере допунског објашњавања, кориговања грешака и увежбавања како би сви ученици постигли

задовољавајући успех и остварили програмом дефинисане резултате учења.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода

или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

План евалуације			
КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА Правилник о оцењивању	Поступак праћења и оцењивања	Инструменти за праћење напредовања	Праћење и оцењивање (време)
Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; – показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.	<u>Начин провере исхода и стандарда постигнућа за 1. циклус:</u> -иницијална процена нивоа на коме се ученици налазе - усмено одговарање(опис поступка рада) - писане провере (контролни задаци, тестови, домаћи задаци и писмени задаци) -вођење прописане педагошке документације -белешке о: активностима,	-Табеларна евиденција о писменим проверама -Чек-листе са скалом процене - Протоколи посматрања ·Упитници (за групни и рад у пару) *Учесталост јављања (јављање +; више пута ++; комплетан, потпун одговор +++; не зна одговор – запис датума и области) *Свеобухватно ст одговора (област; скала по нивоима) *Самосталност у извршавању задатака (област; скала по нивоима) *Листе: сарадња	Свакодневно бележење током године Пресек стања на месечном нивоу Пресек стања након обрађене области Пресек стања по тромесе чјима

Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује;	самосталности у току рада, практичним радовима, свескама ученика, учешћу на такмичењима и у различитим активностима -заједничко вредновање ученика и наставника		
---	---	--	--

– показује делимични степен активности и ангажовања. Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује; – показује мањи степен активности и ангажовања. Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке	- самопроцена оцене и ангажовања од стране ученика * групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) * рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)	у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) - Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...) - Панои: добровољно учешће у разним наставним и ваннаставним активностима	Провера на крају школске године
---	---	--	--

који се заснивају на подацима; – критички не расуђује; – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање.			
--	--	--	--

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

Назив	ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ		
Циљ	Циљ наставе и учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.		
Разред	Четврти		
Годишњи фонд часова	36 часова		
ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ	ОБРАДА/ УТВРЂИВАЊЕ
– разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животној средини; – се понаша у свакодневним		Планета Земља припада свима који на њој живе Узајамни утицај природе и човека. Потребе појединца и опште добро – задовољавање људских потреба без угрожавања будућих генерација. Одговоран однос према свету у коме живимо – <i>Мисли</i>	

ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса; – образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите; – аргументује добити од заједничког живота људи	ЉУДСКА ПРАВА Ја и други на планети Земљи	<i>глобално делуј локално.</i> Право на здраву животну средину Трећа генерација људских права. Вредности на којима почива – право на живот у здравој животној средини; право на одржив економски развој; право на рационално коришћење природних и енергетских ресурса; право на спречавање свих облика загађивања животне средине; право на доступност информација о стању животне средине.	4 + 5
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	Култура и традиција	

припадника различитих култура; – наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције; – образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу; – наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура; – дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предрасуда и дискриминације;	Култура и традиција	Материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице настало под утицајем свих народа који су ту живели и сада живе. Културни идентитет Неговање традиције и културе сопственог народа и поштовање традиције и културе других. Мултикултуралност и интеркултуралност Живот поред људи других култура или заједнички живот са њима. Избеглице и мигранти Невољно кретање људи из једне у другу културну заједницу. Непознавање других култура као основ за развој стереотипа, предрасуда и дискриминације. Уклопити се у нову средину, а сачувати свој културни идентитет. Сусретање култура Сусретање и прожимање различитих култура без губљења културног идентитета.	5 + 4
---	-----------------------------------	--	-------

– препознаје примере прекомерне потрошње; – препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; – критички разматра појаву бацања хране и расипања воде;			
– процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета; – испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; – учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.			
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ	Потрошачко друштво Стварне потребе и прекомерна потрошња. Неравнотежа – гладни и жедни у свету у којем се храна баца а вода расипа. Амбалажа важнија од садржаја – гомилање отпада. Притисак произвођача – нови модели новог модела. Деца – омиљена циљна група произвођача.	

	СВЕТУ Прекомерна потрошња	Медији и потрошачка култура Поруке медија у подстицању потрошње. Деца у рекламама. Права потрошача Информације од значаја за потрошаче. Однос цене и квалитета производа. Права и одговорност потрошача. Заштита потрошачких права.	3 + 6
--	--	---	--------------

	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ Еколошка акција	Планирање и извођење еколошке акције Одређивање циља и израда плана акције. Извођење и документовање акције. Промоција акције на нивоу школе. Вредновање акције.	2 +7
--	--	---	-------------

У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, превасходно, исходима које ученици треба да достигну. Приликом избора активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да се свака од њих може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос достизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, сарадњу, поштовање правила, доношење одлука. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово достизање одвија се постепено, спонтано и то не само кроз избор садржаја већ и кроз избор одговарајућих начина рада.

Достизање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције, као и да сами осмисле неке друге активности. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности), као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Добро је да постоји игровни контекст који помаже ученицима

да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовање.

Изборни предмет: **ВЕРСКА НАСТАВА**

Разред: четврти

Годишњи фонд : 36 часова

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Кроз изучавање садржаја верске наставе, у колрелацији са другим предметима, остварују се општи циљеви образовања и васпитања дефинисани у званичним документима на националном нивоу. У том смислу циљеви обухватају: развој потенцијала ученика; индивидуални, социјални, морални и физички развој; стицање знања, вештина и умења; развој критичког мишљења; развој креативности; поштовање културе свог и других народа; поштовање хуманистичких и демократских вредности; припрему за живот у грађанском, демократском друштву и за свет рада; стварање темеља за даље школовање и за доживотно учење.

Ред. број	НАСТАВНА ТЕМА	обрада	утврђивање	вежба	систематизација	укупно
I	УВОД	1	/	/	/	1
II	ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР	5	2	/	/	7
III	ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ	6	1	/	/	7
IV	ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМ	5	3	/	/	8
V	ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА	5	2	/	/	7
VI	СА НАМА ЈЕ БОГ	3	3	/	1	6

Кључни појмови: Црква, светитељи, Бог, човек, Литургија, Васкрсење, љубав, заједница, вера, Божић, врлине, апостоли, молитва.

Ред ни број	Исходи	Теме/области	Садржаји програма	Међупредметне компетенције	Начин и поступци остваривања програма
I	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: <i>Когнитивни аспект:</i> - стећи основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православнокатих и зиса током четвртог разреда; - уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања <i>Афективни аспект:</i> - жели да активно учествује на часовима верске наставе.	УВОД	Циљ због кога је Бог створио свет (да свет постане Црква). Црква је конкретна литургијска заједница. Литургија је заједница многих људи и природе с Богом Оцем преко једног човека - Христа. Структура Литургије (епископ, свештеници, ђакони и народ). Црква као икона будућег Царства. Одбијање првог човека Адама да сједини створену природу с Богом (човеков пад и последице тога - првородни грех). Црква у хришћанској архитектури (православни храм и литургијска структура).	<i>Компетенција за учење</i> - Има позитиван и одговоран однос према учењу. <i>Комуникација</i> - Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. <i>Сарадња</i> - доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. <i>Врсте наставе</i> Настава се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (34 часова) - практична настава (2 часа) <i>Место реализације наставе</i>

					• Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању.
			је утемељен на будућем Царству Божијем и његовој структури; - да су Бог и човек у Христу, односно у Литургији, неодвојиви, јер Бог преко Христа суделује у остварењу будућег Царства Божијег, односно Бог преко људи, који су чланови Цркве као литургијске заједнице, чини присутним то Царство у историји, јер Литургију конституише Дух Свети. - Прича “Недостајати “(за заједницу као основ живота) Т. Телехтон - Песма Св. Владике Николаја „Заједничарење са небом “ -Одабрани одељци из књиге „Из Ја-града у Ти град“ -Одломак из песме “Зимска идила“ Војислава Илића“	конструктиван и аргументован начин. <i>Одговоран однос према околини</i> • Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. <i>Решавање проблема</i> • Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене	

				учењем различитих предмета и ваншколским искуством.	
III	<i>Когнитивни аспект:</i> • уочити да нас Христос позива у лични однос – заједницу љубави; • увидети да су апостоли	ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ	Наведена знања биће потребна и у контексту каснијег упоређења оваковиђене истине света с проблемом греха и смрти, односно у расветљавању питања колико	<i>Компетенција за учење</i> • Способан је да самостално и у сарадњи са другима	-Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би

људи којису слични нама; • уочити да је вера основ заједнице са Богом; • увидети да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом; • разумети значај Христовог оваплоћења (рађања); -Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се засја“ <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут да доживи Христа као Личност која нам иде у сусрет.	литургијски начин постојања реално пружа одговор на проблем смрти. Јер, ако се анализира смрт сваког бића понаособ, она је присутна зато што је природа сваког бића смртна, а то је због тога што је она створена ни из чега. Носиоци, пак, те природе, тј. конкретна бића, пре свега људске личности, својим природним рођењем указују на чињеницу да природа постоји и пре њих, јер они пре рођења нису постојали док је људска природа постојала и пре њиховог рођења. На тај начин смо наследници смрти зато што смо наследници природе. Истовремено овачињеница указује и на разлику између природе и личности код човека, као и на то да је постојање сваког човека по природи изазов његовој слободи. Овај проблем се може превазићи једино кроз једно ново рођење, Крштење, где је вечно постојање природе израз наше слободе изражене као заједништво с Богом у Христу. На глобалном плану, смрт прети читавој творевини све дотле док	истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. <i>Одговорно учешће у демократском друштву</i> • Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. <i>Компетенција за целоживотно учење</i> -разликује чињенице од ставова, веровања и мишљења. <i>Одговоран однос према околини</i> • Сагледава које	требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. - У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. -Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
--	--	--	---

			је она одвојена од Бога, односно док не постоји слободно у односу на своје законе кроз једну личност која је сједињује с Богом. Литургија је икона постојања створене	активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу,	
			природе у личности Христовој, односно њеног слободног постојања, а слобода се изражава као љубав према Богу и према другим људима и бићима, превазилази се смрт и остварује се бесмртност за сву природу. - Прилагођена и препричана новозаветна прича о Христовом позиву Апостола; - Новозаветна прича о ап. Петру када тоне; - О делима Апостола; - „Мали принц“, А. С. Егзипери - одломци - Песма „Звезда се засја“	могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. <i>Сарадња</i> • активно и конструктивно учествује у раду групе или пара. <i>Рад са подацима и информацијама</i> - користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података.	
IV	<i>Когнитивни аспект:</i> • поступно изграђивати свест о томе ко су светитељи; • увидети да су сви	ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМ	Теме: Циљ због кога је Бог створио свет и Првородни грех треба реализовати преко описа Литургије, која садржи све: целокупну природу кроз природне дарове,	<i>Одговорно учешће у демократском друштву</i> • Понаша се одговорно, хумано и	-Вредновање самосталног рада ученика; -Праћење рада на часу; -Комбиновање више врста дидактичког материјала; -Илустрација, шеме, мапа ума; -ППТ презентације;

	позвани да буду светитељи; • уочити важност светитеља каонаших узора за остваривање личног јединства са Богом; • знати какву важност Савине речи и дела имају за нас данас;		хлеб, вино, уље, воду; молитве којима се молимо за благорастворење ваздуха, за изобиље плодова земаљских... итд; људе који су сви сједињени у Христу и постоје слободно од природних закона и окренути ка Богу Оцу. Објашњавајући службу	толерантно у друштву. <i>Естетичка компетенција</i> <i>Комуникација</i> • Изражава своје	-Коришћење веб алата;
--	---	--	---	---	-----------------------

• уочити да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља; • знати да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом; • препознати да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо. <u>Афективни аспект:</u> • бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек; • бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину.	епископа (свештеника) у Литургији, треба указати на задатак првоствореног човека Адама у природи, а самим тим и свих људи, да је човек створен да буде свештеник у природи и да сједини природу с Богом Оцем, као и на суштину човековог пада, односно греха, која се огледа у одбијању човека да то учини. Последица тога греха јесте смрт у природи као разједињење свега на саставне делове и опасност да се природа врати у небиће, али која није казна Божија, већ остајање природе, злом вољом човека, несједињене с Богом, тј. постојање природе у човеку Адаму на основу њених закона који јој проузрокују смрт. (Као потврду да природа не може постојати сама за себе, без заједнице личности, односно слободе човека која се изражава као љубав према Богу, треба навести искуство личности и како ствари и природа изгледају у том искуству. На пример, треба указати на искуство да кад нам неко кога волимо из љубави подари било коју ствар, она за нас постаје значајна,	ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. <i>Одговоран однос према околини</i> • Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. <i>Решавање проблема</i> <i>Предузетничка компетенција</i> -уме да идентификује и адекватно представи своје вештине и способности.	
---	---	---	--

			иако дотад нисмо ни примећивали да постоји. Као помоћну литературу треба користити студију:		
			Ј.Зизиулас, Твар као евхаристија, као и друге сличне студије). - Прилагођена и препричана нека житија светих; - Приче из живота Светога Саве; - Приповест о Светом Сави, његовим делима и духовним подвизима; - Указати на неке од најважнијих поука из књига које је Свети Сава написао (Житије Св. Симеона, Законоправило, Хиландарски типик, Студенички типик,) - Одломак из књиге Михајла Пупина „Са пашњака до научењака“ (одломак у коме се говори о нашој вери и Светоме Сави) - Прича о Закхеју – препричана и прилагођена; - Празник Сретење Господње; - Св. Владика Николај одломак из „Небеске Литургије.“		

V	<i>Когнитивни аспект:</i> - увидети да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави; - уочити да је грех наш погрешан избор; - увидети шта је самољубље и по чему се оно разликује	ЗНАЧАЈ ВРЛИ-НСКОГ ЖИВОТА	Теме: Литургија је заједница у Христу... и Црква као икона будућег Царства треба, такође, реализовати преко описа Литургије указивањем на то да је Литургија христоцентрична, односно да се сви у Литургији сједињују преко епископа, као преко Христа, са	<i>Одговорно учешће у демократском друштву</i> Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима.	У раду са ученицима користиће се разноврсни облици рада прилагођени садржајима који се обрађују: -Фронтални; -Индивидуални; -Дијалошки; -Тимски; -Групни;
---	---	--------------------------	---	--	--

	од љубави; - увидети да без врлина нема љубави; - уочити да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима; - упознати најважније хришћанске врлине; - увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити; - увидети да се и врлине усавршавају. <u>Афективни аспект:</u> - бити подстакнут да следује светитељима Божјим; - бити подстакнут да се		Богом, као и на то да Литургија почиње речима: “Благословено Царство Оца и Сина и Св.Духа” и да све у њој указује на будуће Царство. (За реализацију ове теме треба користити: Ј.Зизиулас, Евхаристија и Царство Божије, као и другу сличну литературу.) -Грех као промашај циља; - Последице пада у грех; - Обрада одабраних поглавља из књиге „Из Ти-града у Небески Град;“ - Поуке светих: Григорије С. Петров ; - Васкршња прича дарови доброг мудраца Христу Спаситељу „Четврти Мудрац;“ - Свети Спиридон (прича	<i>Компетенција за целоживотно учење</i> -ефикасно користи ра <i>Одговоран однос према здрављу</i> <i>Рад с подацима и информацијама</i> <i>Предузетничка компетенција</i> -има способност представљања адекватних и реалних циљева.	-Илустративни; -Практични.
--	---	--	--	--	---

	труди да у себи развија хришћанске врлине.		о смирењу); - Свети Василије Острошки - (прича „Свечев лијек“); - Поуке владике Николаја - Св. Јустин Ћелијски („Срна у изгубљеном рају“ одломак из казивања белих срна).		
VI	<i>Когнитивни аспект:</i> • уочити да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом; - упознати садржај молитве „Царе небески“;	СА НАМА ЈЕ БОГ	Педесетница – рођендан Цркве; - Молитва Царе небески; - Кроз одломке из јеванђелских текстова, допуњене фотографијама фресака, приказати домострој спасења.	<i>Одговорно учешће у демократском друштву</i> • Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву;	Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем
	• увидети да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље. <u>Афективни аспект:</u> • код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе; - бити подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима; • бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног			• Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу. <i>Комуникација</i> • Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица. <i>Рад с подацима и информацијама</i> -уме да процењује поузданост података	коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова. Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика;

катихизиса; • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе.			и препозна могуће узроке грешке. <i>Дигитална компетенција</i>	
---	--	--	---	--

Међупредметно повезивање

По садржајима верске наставе, међупредметно повезивање се може остварити са садржајима наставних предмета: Српски језик, Природа и Друштво, Ликовна култура, Музичка култура, Народна традиција, Чувари природе.

Активности у наставном процесу	
Активности наставника	Активности ученика
• испитује предзнања ученика; • упознаје се са интелектуалним могућностима ученика; • развија и одржава комуникацију;	• слободно изражавање мишљења и ставова; • усваја-сазнаје; • развијање вештина комуникација; • повезивање сопственог искуства са тематиком;
• подстиче интеракцију, пружа повратну информацију; • уважава и реагује на потребе групе и појединаца; • дели одговорност • одабира поступке за наставни рад; • прилагођава методе и облике рада индивидуалним способностима деце; • организује наставне активности; • организује посете православним храмовима	• дискусија; • слуша • посматра; • црта; • рецитије; • упоређује; • смишља; • доцртава; • слаже; • разговара; • решава; • испуњава; • пише; • посећивање верских институција; • организовање квизова; • израда радова и паноя.

Допунска настава 4. разред

Предмет: МАТЕМАТИКА

Разред: четврти

Годишњи фонд часова: 18

Циљ допунске наставе математике у основној школи јесте: да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;

Исходи:

Ученици треба да:

- савладају читање, писање и упоређивање природних бројева до 1000 000
- успешно обављају све четири рачунске операције;
- знају да читају, састављају и израчунавају вредност израза са две операција
- знају да решавају једноставније једначине у скупу природних бројева
- упознају разломке, њихово читање, писање и значење
- упознају јединице мере за површину и израчунавају површину правоугаоника и квадрата, да претварају из већих у мање јединице мере
- да упознају и науче формуле за израчунавање површине правоугаоника, квадрата, коцке и квадра

Садржаји :

- Читање и писање бројева
- Рачунске операције (сабирање, одузимање, множење и дељење)
- Једначине
- Разломци
- Мерење и мере
- Површина квадрата, правоугаоника, коцке и квадра

Предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК

Разред: четврти

Годишњи фонд часова: 18

Циљ допунске наставе српског језика да ученици усвоје елементарна знања из области књижевности, језика (правописа и граматике) и језичке културе:

- да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати,
- да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела,
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања;
- основно описмењавање ученика на темељима ортографских и ортоепских стандарда књижевног језика

Исходи:

- овладавање техником читања и писања на оба писма;
- стицање основних појмова о врстама и служби речи у реченици;
- овладавање усменим и писменим изражавањем према захтевима програма (препричавање, причање, описивање, извештавање);
- постепено упознавање методологије израде писменог састава.

Садржај :

- Вежбе читања (усавршавање технике читања)
- Вежбе писања (ћирилично и латинично писмо)
- Развијање елементарне писмености (састављено и растављено писање речи, велико слово)

- Основни садржаји из граматике
- Писмено и усмено изражавање

Додатна настава 4. разред

Годишњи фонд часова за додатну наставу је 36 часова. С обзиром да су у 4. разреду предвиђена такмичења из математике, већи фонд је одређен за тај предмет.

Предмет: МАТЕМАТИКА

Разред: четврти

Годишњи фонд часова: 24

Циљ додатне наставе је да усмери ученика на стицање додатних знања о начину решавања различитих типова задатака из математике и развијању љубави према решавању математичких проблема.

Исходи:

- самостално решавање различитих типова задатака
- откривање различитих начина решавања текстуалних, комбинаторних и логичких задатака
- примењују стечена знања кроз решавање проблемских задатака
- развијање такмичарског духа-припрема за такмичења
- упознавање са математичким занимљивостима

Садржаји:

- Декадни запис
- Пребројавање бројевних скупова
- Рачунске операције (изрази)
- Нумерација
- Задаци пресипања
- Магични квадрати
- Дешифровање

-Пребројавање (дужи, троуглова, четвороуглова)

- Решавамо сложене текстуалне задатке

-Занимљиви задаци

-Припреме за такмичења

Напомена: Могуће је прилагођавање динамике часова (броја часова у седмици) према календару такмичења.

Предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК

Разред: четврти

Годишњи фонд часова: 12

Циљ додатне наставе је да усмери ученика на стицање додатних знања из области језика, језичке културе и књижевности.

Исходи:

-оспособити ученика за самосталну анализу текстова различитих књижевних жанрова

-самостално састављање литерарних радова на различите теме

- да одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени ; да употребљава речи у основном и пренесеном/фигуративном значењу

-интерпретативно читање и говорење текстова различитих жанрова

Садржаји (Српски језик):

- Пишемо песме

- Литерарни састави (догађај и доживљај, описи природе и лика)

- Одређујемо значења непознатих речи и фраза

- Читамо, анализирамо и изводимо књижевно дело

План допунске наставе

Енглески језик – 4. разред

Час	Месец / Термин	Наставна тема (Модули) који се обнављају	Очекивани исходи (Ученик ће бити у стању да...)	Образовни стандарди постигнућа (Основни и средњи ниво)
1.	Новембар (Пред 1. тест)	Introduction, 1. The World & 2. My Family	– Представи себе и другог; – Поставља и одговара на једноставна питања личне природе (име, године, порекло); – Именује чланове уже и шире породице и опише их у неколико кратких исказа.	CJ1.00.O.1.1. (Разуме једноставне кратке поруке) CJ1.00.O.2.1. (Разуме кратки дијалог) CJ1.00.C.1.1. (Исказује речи/фразе о себи) CJ1.00.O.1.2. / CJ1.00.O.1.3.
2.	Децембар (Пред 2. тест)	3. School life & 4. Our Pets	– Именује предмете и места из непосредног школског окружења; – Тражи и даје обавештења о положају у простору (школски прибор); – Изрази поседовање/непоседовање (кућни љубимци) и опише животиње.	CJ1.00.O.3.1. (Чита и разуме кратке текстове) CJ1.00.C.2.1. (Репродукује кратке дијалоге) CJ1.00.O.1.4. (Разуме једноставна упутства)

Час	Месец / Термин	Наставна тема (Модули) који се обнављају	Очекивани исходи (Ученик ће бити у стању да...)	Образовни стандарди постигнућа (Основни и средњи ниво)
				СЈ1.00.О.3.4. / СЈ1.00.О.3.5.
3.	Март (<i>Пред 3. тест</i>)	5. My Things & 6. Active life	– Именује личне ствари и изражава допадање/недопадање; – Препознаје и опише радње и способности у садашњости (глагол <i>can</i> за спортске активности); – Тражи и пружа једноставнија образложења.	СЈ1.00.О.2.2. / СЈ1.00.О.2.3. (Дијалошка интеракција) СЈ1.00.О.3.7. / СЈ1.00.О.3.8. (Разумевање реченица при слушању/читању) СЈ1.00.С.3.1. (Пише кратке реченице по моделу)
4.	Мај (<i>Пред 4. тест</i>)	7. Daily routines & 8. Free time	– Разуме и саопштава исказе који се односе на хронолошко време (сати, делови дана); – Опише своје свакодневне рутине у неколико везаних реченица; – Размени информације о активностима у слободно време.	СЈ1.00.Н.1.1. (Напреднији осврт на разумевање) СЈ1.00.Н.2.1. (Реаговање на исказе о времену) СЈ1.00.С.1.2. (Правилно користи основне структуре за садашње време) СЈ1.00.С.3.4.

Напомене за реализацију:

- **Циљна група:** Ученици којима је потребна додатна подршка у савладавању основних граматичких структура (*Present Simple, Present Continuous*, глагол *can*, присвојни придеви) и вокабулара предвиђеног за дате модуле.
- **Методе рада:** Индивидуализован рад, коришћење додатних наставних листића (*Additional Grammar Pack*), симулације и кратке језичке игре (играње улога у паровима) како би се пред писмену проверу подигао ниво самопоуздања ученика.

За разлику од допунске наставе, фокус додатног рада је на **проширењу вокабулара, напреднијим исходима (течнија продукција, сложенији искази) и остваривању средњег и напредног нивоа стандарда постигнућа.**

План додатне наставе за Енглески језик – 4. разред

Час	Месец / Термин	Наставна тема (Модули) који се проширују	Очекивани исходи за напредне ученике (Ученик ће бити у стању да...)	Образовни стандарди постигнућа (Средњи и напредни ниво)
1.	Новембар (Уочи 1. теста)	Introduction, 1. The World & 2. My Family	– У неколико повезаних реченица самостално представи себе, своју породицу и пријатеље водећи рачуна о тачности; – Поставља сложенија питања личне природе и детаљније описује порекло и карактеристике људи; – Самостално састави краћи кохерентан писани текст о својој породици по моделу.	CJ1.OO.C.3.1. (Писање краћих текстова) CJ1.OO.C.3.2. (Правилно повезивање исказа) CJ1.OO.H.1.1. (Разумевање опширнијег говора) CJ1.OO.O.3.17. / CJ1.OO.C.3.12.
2.	Децембар (Уочи 2. теста)	3. School life & 4. Our Pets	– Самостално опише своју идеалну школу и учионицу, користећи сложеније	CJ1.OO.C.2.1. (Тачна усмена

Час	Месец / Термин	Наставна тема (Модули) који се проширују	Очекивани исходи за напредне ученике (Ученик ће бити у стању да...)	Образовни стандарди постигнућа (Средњи и напредни ниво)
	<i>теста)</i>		предлоге за положај у простору; – Течно дискутује о правима деце и правилима понашања у школи уз навођење једноставних аргумената; – Детаљно опише кућног љубимца или егзотичну животињу (изглед, станиште, исхрана).	продукција) CJ1.00.O.3.14. / CJ1.00.O.3.15. (Разумевање детаља у тексту) CJ1.00.C.3.4. (Продубљена употреба структура) CJ1.00.C.3.9.
3.	Март (Уочи 3. теста)	5. My Things & 6. Active life	– Образложи своје изборе, интересовања, допадања и недопадања када су у питању хобији и предмети; – Напредније описује способности и таленте (глагол <i>can</i> у комбинацији са прилозима за начин, нпр. <i>well, quickly</i>); – Учествује у дужим симулацијама и игрању улога у којима решава једноставне комуникативне проблеме.	CJ1.00.O.2.3. / CJ1.00.O.2.4. (Дијалошка интеракција на вишем нивоу) CJ1.00.C.3.16. / CJ1.00.C.3.17. (Самостално писање реченица о интересовањима)
4.	Мај (Уочи 4. теста)	7. Daily routines & 8. Free time	– Пореди своје дневне рутине са рутинама људи из других култура и земаља;	CJ1.00.H.2.1. (Напредни ниво интеракције) CJ1.00.H.3.1. (Напредни ниво

Час	Месец / Термин	Наставна тема (Модули) који се проширују	Очекивани исходи за напредне ученике (Ученик ће бити у стању да...)	Образовни стандарди постигнућа (Средњи и напредни ниво)
			– Изражава учесталост и хронолошки прецизно организује излагање о свом слободном времену; – Самостално предлаже пројекте, садржаје и начине рада у вези са темама из уџбеника.	читања и разумевања) СЈ1.00.С.1.2. (Коришћење напреднијих језичких средстава за изражавање времена)

Напомене за реализацију додатне наставе:

- **Циљна група:** Ученици који показују посебну мотивацију, висок ниво језичке компетентности и брзо савладавају редовно градиво.
- **Методе рада:** Пројектни задаци, креативно писање, мини-презентације, решавање језичких мозгалица и рад на изазовнијим дигиталним и онлајн материјалима који прате Pearson комплет. Акценат је на међупредметним компетенцијама као што су креативност, решавање проблема и дигитална компетенција.

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

(драмско - рецитаторска, ликовна, спортска секција еколошка секција)

36 часова

Драмско-рецитаторска секција

Циљеви ове секције су да се код ученика млађег школског узраста побуди интерес за рецитовањем, учењем рецитала и играказа. Секција подстиче развијање ученичке маште, креативности и оригиналности. Оспособљава ученике за лепо и изражајно рецитовање, богаћење и развијање маште и креативног начина мишљења, развијање способности за концентрацију и способности за јавне наступе, стицање способности лепог, течног и креативног импровизованог изражавања, стицање искуства и навика за колективни живот и рад, развој опажања, размишљања и слободног изражавања, развијање критичке способности, развијање самоконтроле, досетљивости, подстицање интересовања за истраживање. Развија се код ученика љубав према књижи, као и проширују знања о књижевном стваралаштву.

Ликовна секција

Циљ рада ове секције је развијање ликовних стваралачких способности ученика, љубави према ликовној уметности и стицање знања из ове области.

Задаци:

- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развијање способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање смисла за естетске ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- развију способности за креативно и апстрактно мишљење;
- развију способности сарадње и самопоуздања у тимском раду.

Спортска секција

Циљ ове секције је да:

- познају правила спортске игре и плесова и придржавају их се,
- стварање услова за социјално прилагођавање ученика за колективни живот и рад,
- развијање такмичарског духа,
- развијање основних моторичких способности,
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром,
- развијање интересовања за бављење спортским активностима,

-развијање такмичарског духа.

Еколошка сеција

Циљ:

Развијање еколошке културе ученика у најранијем узрасту кроз васпитавање за одговорно понашање и активно учешће у очувању природне равнотеже како своје непосредне околине тако и читаве планете.

Задаци:

- Проширивање стечених знања из области екологије.
- Примена стечених знања у свакодневном окружењу (шуми, ливади, парку, и свим осталим стаништима)
- Подстицање одговорног понашања према биљкама и животињама из окружења.
- Схватање значаја рационалне потрошње необновљивих извора енергије.
- Схватање значаја употребе обновљивих извора енергије за очување еколошке равнотеже.
- Увиђање загађености ваздуха, воде и земљишта и проучавање могућности за смањење и спречавање загађења.
- Обележавање еколошких датума.
- Уређивање школског простора (учионице и дворишта)